

Kritiskt läge i miljöpolitiken

Rapport

En granskning av riksdagspartiernas
miljölöften inför valet 2026

Naturskyddsföreningen

Ge oss kraft att förändra
PG 90 1909-2

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	4
22 miljöpolitiska förslag	5
1. Kritiskt läge för natur och klimat	10
Så mycket lovar partierna	5
2. 22 miljöpolitiska förslag för 2026–2030	17
3. Partiernas resultat och prioriterade frågor	38

Förord

Under den här mandatperioden har Sverige missat flera år av avgörande utsläppsminskningar. Klimatpolitiska rådet pekar på att Sverige nu är ännu längre ifrån att nå uppsatta klimatmål. Situationen ser inte heller ljusare ut för den biologiska mångfalden, Skogsstyrelsen rapporterade nyligen att alla oskyddade ur- och naturskogar riskerar att vara helt borta om 26 år om den nuvarande avverkningstakten fortsätter. Evighetskemikalierna PFAS fortsätter också att förorena våra sjöar och grundvatten. Det är tyvärr bara några exempel på de stora miljöutmaningar vi står inför.

I slutet av nästa mandatperiod, år 2030, ska Sverige nå upp till flera viktiga mål för både natur och klimat. Men för det krävs politisk handlingskraft. I denna rapport, granskar vi partiernas miljöpolitiska ambitioner framåt. Rapporten utgår från partiernas svar på Naturskyddsföreningens miljöpolitiska enkät inför riksdagsvalet i september 2026. Resultatet visar att, även om skillnaderna mellan partierna är stora, så uppvisar hälften av riksdagspartierna höga miljöambitioner inför den kommande mandatperioden. Och med nuvarande mandatfördelning har mer än hälften av Naturskyddsföreningens 22 förslag för natur och klimat stöd av en riksdagsmajoritet. Det är löften som förpliktigar.

I maj i år släppte vi rapporten *Bakslag i miljöpolitiken* som tar ett brett grepp om svensk miljöpolitik under mandatperioden som gått. Rapporten visar att de farhågor om en ambitionssänkning i miljöpolitiken som fanns inför mandatperioden gång på gång har besannats. Under de gångna fyra åren har miljöpolitiken både bromsat in och i flera fall backat. Det är helt avgörande att miljöpolitiken återigen får luft under vingarna.

Naturskyddsföreningens rapporter inför valet ger tillsammans en genomlysning av riksdagspartiernas förda miljöpolitik, prioriteringar och ambitionsnivåer. Vi hoppas att de ska vara ett stöd för alla de väljare som förstår att klimat och natur måste väga tungt i vågskålen när de går till valurnorna i september.

Karin Lexén,
Generalsekreterare, Naturskyddsföreningen

Beatrice Rindevall
Ordförande, Naturskyddsföreningen

Sammanfattning

Sedan 1985 har Naturskyddsföreningen granskat miljöpolitiken inför riksdagsvalet genom att skicka ut en bred miljöpolitisk enkät till riksdagspartierna. Syftet är dels att guida väljare genom att ge en översikt av partiernas miljöloften, dels att lyfta frågan om klimat och natur i valrörelsen genom att belysa de områden där det finns politisk enighet och skiljelinjer.

Inför riksdagsvalet i september 2026 har Naturskyddsföreningen låtit partierna ta ställning till 22 miljöpolitiska förslag inför kommande mandatperiod. Partierna har också fått ange sina mest prioriterade förslag inom miljö- och klimatområdet. Här framträder ett tydligt mönster: partier som ställt sig bakom många av Naturskyddsföreningens förslag visar även en hög ambitionsnivå i sina egna prioriterade frågor. Och tvärtom, de som ställer sig bakom färre förslag uppvisar även en svagare ambitionsnivå i de egna prioriterade miljöpolitiska frågorna.

I vår granskning uppvisar fyra av åtta partier höga miljöambitioner. Bland de tre största partierna är miljöengagemanget tyvärr lägre. Riksdagens tredje största parti Moderaterna och det näst största partiet Sverigedemokraterna är de partier som uppvisar lägst miljöambitioner. Det är dock positivt att Socialdemokraterna som inför förra valet uppvisade mycket låga miljöambitioner nu tydligt ökat sitt engagemang.

Miljöpartiet och Vänsterpartiet svarar båda ja till samtliga av Naturskyddsföreningens 22 miljöpolitiska förslag. Liberalerna svarar ja till 19 av Naturskyddsföreningens förslag. Därefter kommer Centerpartiet med sina 18 ja. Socialdemokraterna ställer sig bakom 14 förslag, vilket placerar partiet på fjärde plats. Kristdemokraterna svarar ja till nio förslag vilket placerar partiet en bra bit över Moderaterna som svarar ja till tre förslag och Sverigedemokraterna som endast svarar ja till två förslag och därmed kommer sist i rankningen.

Utifrån nuvarande mandatfördelning i riksdagen finns det en majoritet för 12 av Naturskyddsföreningens 22 miljöförslag. Även om det saknas en bred enighet om flera viktiga förslag för att främja biologisk mångfald, hejda klimatförändringarna och ställa om samhället så ger resultaten i rapporten visst hopp om en mer ambitiös politik för klimat och natur under kommande mandatperiod. Till exempel finns det, i alla fall i teorin, en majoritet för att Sverige ska nå våra klimatmål till 2030 och skydda 30 procent av landets natur till 2030.

Vilka partier som kan bilda majoritet i riksdagen och styrkeförhållandet mellan dessa kommer dock att vara avgörande för vilken miljöpolitik som kan bli verklighet efter valet. För att öka tempot i miljöpolitiken är det viktigt att svenska väljare som ser natur och klimat som prioriterade frågor också använder sin röst för att ge politiken en tydlig signal om att miljö- och klimatfrågorna åter behöver sättas högre på den politiska agendan.

22 miljöpolitiska förslag

1. Skydda 30 procent av hav och land till 2030

Skyddade områden är avgörande för att bevara den biologiska mångfalden, stärker ekosystemens motståndskraft mot klimatförändringar och skapar naturliga kolsänkor. Idag har 15 procent av land och hav ett formellt skydd i Sverige, men skyddet brister i geografisk och ekologisk representativitet. Genom att underteckna FN:s globala ramverk för biologisk mångfald har Sverige åtagit sig att skydda 30 procent av våra hav-, land- och sötvattensområden till 2030.

Förslag: Säkerställ att 30 procent av Sveriges land- och vattenområden skyddas till 2030, skyddet måste vara långsiktigt och geografiskt representativt

2. Strikt skydd av alla ur- och naturskogar senast år 2030

Ur- och naturskogar utgör värdefulla ekosystem för biologisk mångfald och är ovärderliga som livsmiljöer för hotade arter och som kolsänkor. Enligt EU:s strategi för biologisk mångfald ska samtliga ur- och naturskogar vara strikt skyddade till år 2030. I Sverige är många av skogarna idag oskyddade och det saknas en heltäckande kartläggning av var de finns.

Förslag: Kartlägg alla ur- och naturskogar och säkerställ att de ges ett strikt skydd senast 2030.

3. Använd statens skogar för att uppnå miljömålen

Statligt ägda Sveaskog är Sveriges största skogsägare. På pappret har bolaget höga hållbarhetsambitioner men Sveaskog har under lång tid fått kritik för bland annat avverkningar av skyddsvärda skogar. Statens skogar kan spela en avgörande roll i omställningen till ett hållbart skogsbruk och arbetet med att nå upp till Sveriges miljömål.

Förslag: Skydda, restaurera och bruka statens skogar på ett sätt som bidrar till att uppnå Sveriges miljömål.

4. Mer pengar till förebyggande åtgärder mot rovdjursangrepp

I Sverige är skador på tamdjur orsakade av stora rovdjur få sett till det totala antalet tamdjur, men de drabbade behöver ett effektivt skydd och full kompensation för kostnader. Den långsiktigt hållbara vägen framåt är ökad acceptans och samexistens mellan människor och stora rovdjur. Detta kräver stärkta satsningar på förebyggande åtgärder, såsom rovdjursavvisande stängsel och skötsel av dessa.

Förslag: Avsätt mer pengar och höj stödnivån till förebyggande åtgärder som skyddar tamdjur mot rovdjursangrepp.

5. **Inför ett naturpolitiskt ramverk**

Förlusten av arter och livsmiljöer är ett växande hot mot mänskligheten men biologisk mångfald ges inte den politiska prioritet eller de insatser som krävs. Därför behövs en samlad och kraftfull politik för naturen – ett naturpolitiskt ramverk. Ramverket bör bestå av ett långsiktigt naturpolitiskt mål, en naturlag som styr regeringens naturpolitiska arbete och ett naturpolitiskt råd som ger stöd till och utvärderar regeringens insatser.

Förslag: Inför ett naturpolitiskt ramverk, likt det för klimatet, som styr, vägleder och utvärderar regeringens politik för natur och biologisk mångfald.

6. **Besluta om en ambitiös nationell plan för restaurering av natur**

Efter decennier av överutnyttjande av naturen räcker det inte att skydda natur, vi måste även återställa skadade och förstörda områden. Enligt EU:s nya naturrestaureringslag ska alla medlemsländer ta fram och besluta om nationella restaureringsplaner senast hösten 2027.

Förslag: Besluta om en ambitiös plan för att restaurera Sveriges natur och påbörja restaureringen skyndsamt.

7. **Stärk beredskapen genom mer ekologiskt jordbruk**

Ekologisk produktion kombinerar matproduktion och minskad miljöpåverkan samt bidrar till att stärka Sveriges beredskap och självförsörjningsförmåga. I dag omfattar ekologiskt jordbruk 16,6 procent av jordbruksarealen och ekologiska livsmedel utgör cirka 37 procent av konsumtionen i offentlig sektor. Riksdagsbundna mål skulle tydliggöra de politiska ambitionerna och ge branschen långsiktig trygghet.

Förslag: Besluta om riksdagsbundna mål om minst 30 procent ekologiskt brukad areal och 60 procent ekologiskt i offentlig livsmedelskonsumtion till år 2030.

8. **Behåll strandskyddet**

Strandskyddet är centralt för att värna allmänhetens tillgång till stränder och för att skydda strändernas känsliga växt- och djurliv. Om strandskyddet försvagas kan det få omfattande följder för allmänhetens tillgång till stränder, för den biologiska mångfalden och för Sveriges klimatberedskap.

Förslag: Behåll det generella strandskyddet och stärk skyddet i högt exploaterade områden.

9. **Förbjud storskaligt fiske för foder i Östersjön**

Situationen i Östersjön är allvarlig, storskaligt foderfiske utarmar dess fiskbestånd och hotar ekosystemets balans. Dessutom drabbas det småskaliga kustfisket av konkurrensen från industriellt fiske.

Förslag: Förbjud storskaligt foderfiske i Östersjön.

10. Lev upp till Sveriges klimat- och energimål till 2030

Sverige bedöms missa alla våra bindande klimat- och energimål i EU till 2030. Nästa mandatperiod är avgörande om vi ska lyckas minska utsläppen i den takt som krävs. Klimathandlingsplanen måste säkra tillräckliga utsläppsminskningar i alla sektorer och bör ske på hemmaplan och inte genom internationell utsläppshandel som har osäker klimatnytta.

Förslag: Lägg fram en klimathandlingsplan som minskar Sveriges utsläpp i den takt som krävs för att nå klimatmålen nationellt och i EU till 2030.

11. Öka kolinlagringen i skog och mark

Kolsänkor är system som binder och lagrar koldioxid. För att nå klimatmålen krävs att kolsänkor och kolförråd skyddas och utökas, utan att samtidigt orsaka negativa konsekvenser för ekosystem och biologisk mångfald. Det finns lagkrav från EU på medlemsländerna att öka nettoupptagen i skog och mark, men Sverige saknar en sammanhållen och tillräckligt ambitiös politik för att öka kolsänkorna.

Förslag: Inför stöd och avgifter som ger tillräckliga incitament till markägare att öka kolinlagringen i skogs- och jordbruksmark för att fördubbla Sveriges kolsänka till 2030.

12. Effektivisera energianvändningen till 2030

EU:s energieffektiviseringsdirektiv slår fast att energianvändningen i EU ska minska till 2030 samt hur mycket varje medlemsstat ska bidra till målet. Energieffektivisering är en viktig del av klimatomställningen som också medför positiva effekter utanför klimatområdet, såsom bättre folkhälsa och tryggare energiförsörjning.

Förslag: Säkerställ att Sveriges energianvändning minskar med minst 15 procent till 2030.

13. Inga statliga stöd till ny kärnkraft

Kärnkraft medför stora risker och miljöeffekter men tar också mycket lång tid att bygga. Samtidigt ger förnybar el, effektivisering och flexibilitet en snabbare och billigare omställning med mindre miljöpåverkan. Utbyggnaden av förnybar energi har nästan helt avstannat i Sverige. Statliga stöd bör omdirigeras mot de lösningar som ger snabba utsläppsminskningar och inte hotar viktiga naturvärden.

Förslag: Inga statliga stöd till ny kärnkraft.

14. Inför en differentierad vägskatt

Vägtrafiken står inför en stor miljöomställning. Att ändra hur vägtrafiken beskattas genom att införa en differentierad vägskatt kan driva på miljöomställningen av godstrafik, skapa rättvisa mellan svenska och utländska åkerier samt säkerställa att miljö- och samhällskostnader betalas även när fossila drivmedel fasats ut.

Förslag: Inför en vägskatt för lastbilar och personbilar som är differentierad utifrån fordonets miljöpåverkan och var det körs.

15. Säkra nattågen

Järnvägstransporter har låg miljöpåverkan jämfört med andra transportslag. Nattåg förvandlar sovtid till restid, ökar avstånden som bekvämt kan täckas med tåg och är viktiga för friluftsliv och turism i många områden. Nattågstrafik kan ibland bedrivas kommersiellt men behöver ofta statligt stöd för att kunna köras kontinuerligt. Detta stöd är idag oförutsägbart.

Förslag: Inför ett långsiktigt statligt anslag för nattågstrafik.

16. Pensionspengar ska inte investeras i fossilbolag

För att begränsa uppvärmningen till 1,5 °C kan inga nya kolgruvor eller olje- och gasfält öppnas, dessutom är befintliga fossila projekt tillräckliga för att möta energibehoven under omställningen. Trots detta investerar statliga AP-fonderna i över 100 fossila bolag varav merparten expanderar sin utvinning – de har inga planer på att ställa om sin verksamhet.

Förslag: Förbjud AP-fonderna att investera i fossila bolag som expanderar sin utvinning och saknar omställningsplaner i linje med Parisavtalet.

17. Låt offentlig upphandling bidra till miljömålen

Sveriges offentliga upphandlingar omsätter ca 1 000 miljarder kronor årligen. Omfattningen av de medel som offentlig upphandling omsätter innebär en stor potential att leda vägen i omställningen och bidra till att vi når klimat- och miljömålen. Miljökrav i offentlig upphandling kan till exempel minska utsläpp, användningen av plast, antibiotika och farliga kemiska ämnen.

Förslag: Det ska vara obligatoriskt att ställa miljökrav i all offentlig upphandling.

18. Inför nationella mål för en cirkulär ekonomi

Omställningen till en mer cirkulär ekonomi går för långsamt. Idag är endast 3,4 procent av Sveriges ekonomi cirkulär, därför behövs en tydligare styrning. Sverige saknar idag bindande mål för den cirkulära ekonomin. Delegationen för cirkulär ekonomi har rekommenderat att nya mål ska införas som en del av Sveriges miljömålssystem.

Förslag: Inför nationella mål för cirkulär ekonomi.

19. Hög mineralersättningen vid gruvbrytning

Sveriges mineralersättning är bland de lägsta i världen – endast två promille av mineralens värde. För att minska beroendet av nybrytning och stärka cirkulära materialflöden föreslås en höjd ersättning enligt principen "förorenaren betalar". Intäkterna bör gå till att kompensera för miljöskador och till att öka nyttan av naturresursutvinningen för lokalsamhällen och kommuner.

Förslag: Inför höjd mineralersättning för att styra bort från nybrytning, stärka cirkulära flöden och kompensera lokalsamhällen.

20. Förbjud alla PFAS

PFAS är en mycket stor grupp långlivade kemikalier med skadliga effekter på hälsa och miljö. Sverige har tillsammans med fyra andra länder lagt fram ett så kallat begränsningsförslag för alla PFAS-ämnen i EU. Enligt förslaget ska det, med vissa undantag, bli förbjudet i EU att tillverka, hantera och importera PFAS eller varor som innehåller PFAS. Men det finns en överhängande risk att förslaget röstas ner.

Förslag: Sverige ska driva på för att en bred generell PFAS-begränsning antas på EU-nivå och införs skyndsamt nationellt.

21. Försämra inte möjligheten att delta i beslut om miljön

Allmänhetens möjligheter att delta i beslutsprocesser på miljöområdet är viktiga för att besluten ska bli så bra som möjligt. Inte sällan har miljöorganisationer och grannar bäst kunskap om förutsättningarna och miljövärden på den tilltänkta platsen för projekt. Sveriges öppna system utmanas nu, bland annat genom diskussioner om att avgiftsbelägga överklaganden och att försvaga tillämpningen av Århuskonventionen.

Förslag: Försämra inte grannars, allmänhetens och organisationers möjligheter att delta i beslutsprocesser och överklaga beslut på miljöområdet

22. Återställ enprocentsmålet för svenskt bistånd

Ett generöst och effektivt internationellt bistånd är viktigt för en stabil och rättvis värld. Bistånd är centralt för att stödja omställning till förnybar energi, skydda ekosystem och stärka demokratiska krafter som värnar miljö och mänskliga rättigheter. Sverige har under lång tid haft ett mål om att biståndet ska uppgå till en procent av BNI. Det målet övergavs hösten 2022.

Förslag: Återställ enprocentsmålet för svenskt bistånd senast 2030.

1 Kritiskt läge för natur och klimat

Naturskyddsföreningens 22 miljöförslag inför valet 2026 spänner över stora delar av det miljöpolitiska fältet, och är frågor som föreningen ser som prioriterade för den kommande mandatperioden. Förslagen handlar om åtgärder för att främja och värna biologisk mångfald, klimatpolitik, en giftfri miljö och omställning till ett hållbart samhälle. Även om förslagen inte utgör allt som behöver göras inom miljöpolitiken ger partiernas svar en tydlig fingervisning om deras ambitionsnivåer. Förslagen skiljer sig från de 22 förslag som fanns med i Naturskyddsföreningens enkät inför valet 2022. Men en jämförelse mellan partiernas resultat då och nu pekar ändå mot att flera partier har höjt sina ambitioner i miljöpolitiken inför den kommande mandatperioden. Samtidigt är miljöfrågan tyvärr fortsatt polariserad, trots att friska ekosystem, ett klimat i balans och en giftfri miljö egentligen inte borde vara frågor som placerar sig på den politiska höger-vänster-skalan.

Det är lätt att lova guld och gröna skogar i en enkät inför valet – men lever partierna upp till sina löften? Ända sedan Naturskyddsföreningen skickade ut sin första enkät inför riksdagsvalet 1985 har vi också följt upp om partierna har agerat i enlighet med sina svar efter mandatperiodens slut. Detta ger en bredare bild av partiernas agerande och sätter även partiets löften framåt i en kontext. I Naturskyddsföreningens rapport *Bakslag i miljöpolitiken* från maj 2026, granskades partiernas miljöpolitiska agerande under mandatperioden 2022–2026. I rapporten konstateras att den låga ambitionsnivån inför mandatperioden i mångt och mycket besannats och har återspeglats i hur partierna har agerat i riksdagen. Miljöpolitiken har tydligt tappat fart och i vissa fall backat. Endast ett av Naturskyddsföreningens 22 förslag från 2022 har genomförts under mandatperioden som gått. Steg på vägen har tagits mot att genomföra ytterligare två förslag. Men för resterande 19 förslag har utvecklingen antingen stått stilla, eller gått åt fel håll.

Det är nu ett kritiskt läge i miljöpolitiken. År 2030, i slutet av nästa mandatperiod, ska vi inte bara nå upp till flera viktiga mål på klimatområdet, utan även mål om skydd och restaurering av natur. I Sverige är ungefär var tionde av de bedömda växt- och djurarterna hotad och i nuläget bedöms Sverige varken kunna leva upp till de svenska miljömålen eller EU:s mål om att skydda 30 procent av hav och land och att restaurera 20 procent av ekosystemen till 2030. På klimatområdet har Sveriges utsläppsminskningar bromsat in och dessutom ökat vissa år under den gångna

mandatperioden. Vid mandatperiodens slut så ligger Sveriges utsläpp på ungefär samma nivå som vid mandatperiodens början. Klimatpolitiska rådet konstaterade i mars 2026 att Sveriges klimatpolitik är otillräcklig och att Sverige nu är längre ifrån att nå nationella klimatmål och åtaganden inom EU jämfört med för fyra år sedan.

Under kommande mandatperiod måste de miljöpolitiska ambitionerna höjas rejält. Om vi ska ha en chans att möta klimat- och naturkriserna måste alla länder göra sitt och bidra till att uppfylla målen för klimat och biologisk mångfald.

Så mycket lovar partierna

Figur 1. Partiernas svar per fråga

	V	S	MP	C	L	M	KD	SD
1. Skydda 30 procent av hav och land till 2030	●	●	●	●	●	●	●	●
2. Strikt skydd av alla ur- och naturskogar senast år 2030	●	●	●	●	●	●	●	●
3. Använd statens skogar för att uppnå miljömålen	●	●	●	●	●	●	●	●
4. Mer pengar till förebyggande åtgärder mot rovdjursangrepp	●	●	●	●	●	●	●	●
5. Inför ett naturpolitiskt ramverk	●	●	●	●	●	●	●	●
6. Besluta om en ambitiös nationell plan för restaurering av natur	●	●	●	●	●	●	●	●
7. Stärk beredskapen genom mer ekologiskt jordbruk	●	●	●	●	●	●	●	●
8. Behåll strandskyddet	●	●	●	●	●	●	●	●
9. Förbjud storskaligt fiske för foder i Östersjön	●	●	●	●	●	●	●	●
10. Lev upp till Sveriges klimat- och energimål till 2030	●	●	●	●	●	●	●	●
11. Öka kolinlagringen i skog och mark	●	●	●	●	●	●	●	●
12. Effektivisera energianvändningen till 2030	●	●	●	●	●	●	●	●
13. Inga statliga stöd till ny kärnkraft	●	●	●	●	●	●	●	●
14. Inför en differentierad vägskatt	●	●	●	●	●	●	●	●
15. Säkra nattågen	●	●	●	●	●	●	●	●
16. Pensionspengar ska inte investeras i fossilbolag	●	●	●	●	●	●	●	●
17. Låt offentlig upphandling bidra till miljömålen	●	●	●	●	●	●	●	●
18. Inför nationella mål för en cirkulär ekonomi	●	●	●	●	●	●	●	●
19. Höj mineralersättningen vid gruvbrytning	●	●	●	●	●	●	●	●
20. Förbjud alla PFAS	●	●	●	●	●	●	●	●
21. Försämra inte möjligheten att delta i beslut om miljön	●	●	●	●	●	●	●	●
22. Återställ enprocentsmålet för svenskt bistånd	●	●	●	●	●	●	●	●

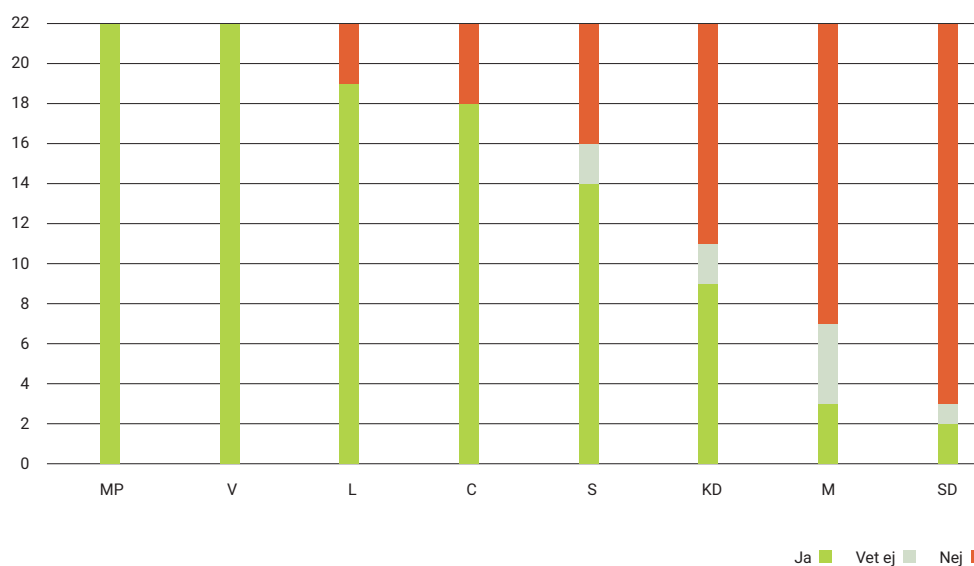
Miljöpartiet och Vänsterpartiet är de partier som uppvisar högst miljöambitioner, båda partierna ställer sig bakom samtliga av Naturskyddsföreningens 22 miljöpolitiska förslag för natur, klimat och ett hållbart samhälle. Partierna är också ensamma om att svara ja till förslaget om att öka andelen ekologiskt jordbruk.

Även Liberalerna uppvisar, likt tidigare år, höga miljöambitioner och ställer sig bakom 19 av 22 förslag. Partiet svarar bland annat ja till att införa ett naturpolitiskt ramverk, att skydda alla ur- och naturskogar och att pensionspengar inte ska investeras i fossila bolag. Men partiet ställer sig inte bakom förslagen om att öka andelen ekologiskt jordbruk, att effektivisera energianvändningen till 2030 eller att staten inte ska subventionera utbyggnaden av ny kärnkraft. Det är positivt att Liberalerna uppvisar så höga miljöambitioner, samtidigt visar vår granskning av den gångna mandatperioden på ett stort glapp mellan partiets ambitioner och vad det levde upp till. Detta kan delvis förklaras med att Liberalerna suttit i regering med partier som ville se en mindre ambitiös miljöpolitik, men vi har sett liknande resultat i tidigare uppföljningar även när Liberalerna inte suttit i regering.

Centerpartiet ställer sig bakom 18 av de 22 förslagen. Partiet säger ja till alla förslag som rör klimat, hållbar konsumtion och miljögifter. Partiet svarar också ja till flera förslag för att främja biologisk mångfald, men säger nej till förslagen om att skydda ur- och naturskogar, öka andelen ekologiskt jordbruk och att behålla det generella strandskyddet. Centerpartiet säger även nej till förslaget att inte göra det svårare eller dyrare för allmänhet och organisationer att delta i och överklaga beslut som påverkar miljön.

Socialdemokraterna och Kristdemokraterna uppvisar båda en högre ambitionsnivå i årets enkät jämfört med hur det såg ut inför förra valet, då båda partierna placerade sig näst sist i rankingen tillsammans med Moderaterna. I årets enkät svarar Socialdemokraterna ja till 14 förslag, vilket är ett rejält uppsving. Socialdemokraterna ställer sig bakom viktiga förslag för natur och klimat som att skydda 30 procent av hav och land till 2030 och att Sverige ska leva upp till sina klimat- och energimål till 2030, och svarar bland annat ja till att förbjuda alla PFAS och att inte göra det svårare eller dyrare att delta i beslut om miljön. Partiet vill däremot inte skydda alla ur- och naturskogar, införa ett naturpolitiskt ramverk, eller öka arealen ekologiskt jordbruk. Partiet säger också nej till att höja mineralavgiften och till förslagen om att inte stötta utbyggnaden av ny kärnkraft och att pensionspengar inte ska investeras i fossilbolag.

Figur 2. Partiernas miljöloften 2026-2030.

Kristdemokraterna svarar ja till nio förslag i enkäten. Partiet svarar nej till de flesta förslag som rör biologisk mångfald, men säger ja till att skydda 30 procent hav och land till 2030, att avsätta mer pengar till att förebygga rovdjursangrepp och att använda statens skogar för att nå miljömålen. Några andra förslag som partiet ställer sig bakom är att införa en differentierad vägs katt, miljökrav i offentlig upphandling och att återställa enprocentmålet i biståndet. Däremot säger partiet bland annat nej till viktiga förslag som att Sverige ska leva upp till sina klimatmål till 2030 och inte göra det svårare eller dyrare för allmänhet, grannar och organisationer att delta i beslut som rör miljön. Kristdemokraterna är det enda parti som inte ställer sig bakom förslaget att förbjuda storskaligt foderfiske i Östersjön.

Moderaterna och Sverigedemokraterna uppvisar båda mycket låga miljöambitioner.

Moderaterna ställer sig endast bakom tre av de 22 förslagen i årets enkät och svarar vet ej till fyra förslag. Partiet säger nej eller vet ej till alla förslag som rör klimat och svarar nej till nästan alla förslag som rör biologisk mångfald. Förslagen som partiet säger ja till är att avsätta mer pengar till att förebygga rovdjursangrepp, att förbjuda storskaligt foderfiske i Östersjön och att förbjuda alla PFAS. Partiet är tillsammans med Sverigedemokraterna ensamma om att inte ställa sig bakom förslaget om att skydda 30 procent av hav och land, att återställa biståndet och att använda statens skogar för att nå miljömålen.

Sverigedemokraterna svarar ja till endast två förslag och behåller därmed sin bottenplacering i rankningen från 2022. Förslagen som partiet säger ja till är att avsätta mer pengar till förebyggande åtgärder mot rovdjursangrepp och att förbjuda storskaligt foderfiske i Östersjön. Partiet sticker ut genom att som enda parti svara nej till förslaget om att förbjuda alla PFAS.

Partiernas prioriterade frågor

I årets enkät fick partierna både ta ställning till Naturskyddsföreningens 22 miljöpolitiska förslag och ange tio egna prioriterade miljöpolitiska förslag som de avser att driva under kommande mandatperiod. Alla partier utom Sverigedemokraterna har angivit tio prioriterade frågor. Partiernas svar visar stora skillnader mellan hur höga ambitioner partierna har, både när det gäller hur brett grepp de tar om miljöpolitiken och hur skarpa förslag partierna lagt fram. Naturskyddsföreningens genomgång av partiernas egna förslag visar att de partier som får bäst resultat i granskningen också är de partier som presenterar de mest ambitiösa egna förslagen. På så sätt ger granskningen en samstämmig bild av partiernas ambitionsnivå, oavsett om man utgår från Naturskyddsföreningens eller deras egna förslag.

Alla partier lyfter fram förslag på klimatområdet, men det är stora skillnader i hur ambitiösa åtgärder partierna föreslår för att minska utsläppen. Även på området biologisk mångfald varierar ambitionsnivån. Alla sju partier tar upp havsfrågor bland sina prioriteringar, men endast tre partier – Liberalerna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet – lyfter förslag som styr mot skydd av skog och ett mer hållbart skogsbruk. Fem partier lyfter åtgärder mot PFAS.

I rapportens tredje del presenteras en sammanfattning av partiernas resultat i Naturskyddsföreningens enkät och deras egna prioriterade förslag partivis. Där presenteras även vår bedömning av partiernas egna miljöpolitiska prioriteringar.

Möjlig ljusning inför nästa mandatperiod

Efter en mandatperiod som kantats av låga ambitioner och bakslag i miljöpolitiken syns nu möjligtvis en ljusning. Med dagens riksdagssammansättning finns det en majoritet för 12 av Naturskyddsföreningens miljöpolitiska förslag, vilket utgör mer än hälften av de 22 förslagen.

När det kommer till förslagen som rör biologisk mångfald finns det stöd för fem av nio förslag. Alla partier står bakom förslaget att avsätta mer pengar för att förebygga rovdjursangrepp, och sju av åtta partier vill förbjuda storskaligt foderfiske i Östersjön. Dessutom finns det ett majoritetsstöd för att skydda 30 procent av hav och land till 2030, att använda statens skogar för att nå miljömålen och en ambitiös nationell plan för restaurering av natur. Tyvärr saknas det stöd för viktiga förslag som att skydda alla ur- och naturskogar, att öka andelen ekologiskt jordbruk och att behålla det generella strandskyddet.

På området som rör klimat, energi och transporter finns det med nuvarande parlamentariska sammansättning ett majoritetsstöd för fyra förslag: att Sverige ska leva upp till sina klimat- och energimål till 2030, öka kolinlagringen i skog och mark, effektivisera energianvändningen till 2030 och ett anslag för att säkra nattågen. Det är dock beklagligt att det saknas en riksdagsmajoritet som motsätter sig att rikta statligt stöd till utbyggnad av ny kärnkraft och för att sluta investera pensionspengar i fossilbolag. Det ser lovande ut för förslagen som rör en hållbar, giftfri och cirkulär ekonomi. I nuläget finns en riksdagsmajoritet för att ställa miljökrav i all offentlig upphandling, att införa nationella mål för en cirkulär ekonomi och att förbjuda alla PFAS.

Förslagen om att införa en differentierad vägskatt och att återställa enprocentmålet för biståndet till 2030 har varken majoritet för eller mot med nuvarande mandatfördelning.

Även om det hade varit önskvärt med ett bredare stöd för en ambitiös politik för natur och klimat så inger ändå resultatet i denna rapport ett visst hopp.

12 förslag får majoritetsstöd utifrån riksdagens nuvarande sammansättning

- Skydda 30 procent av hav och land till 2030
- Använd statens skogar för att uppnå miljömålen
- Mer pengar till förebyggande åtgärder mot rovdjursangrepp
- Besluta om en ambitiös nationell plan för restaurering av natur
- Förbjud storskaligt fiske för foder i Östersjön
- Lev upp till Sveriges klimat- och energimål till 2030
- Öka kolinlagringen i skog och mark
- Effektivisera energianvändningen till 2030
- Säkra nattågen
- Låt offentlig upphandling bidra till miljömålen
- Inför nationella mål för en cirkulär ekonomi
- Förbjud alla PFAS

Bakslag i miljöpolitiken

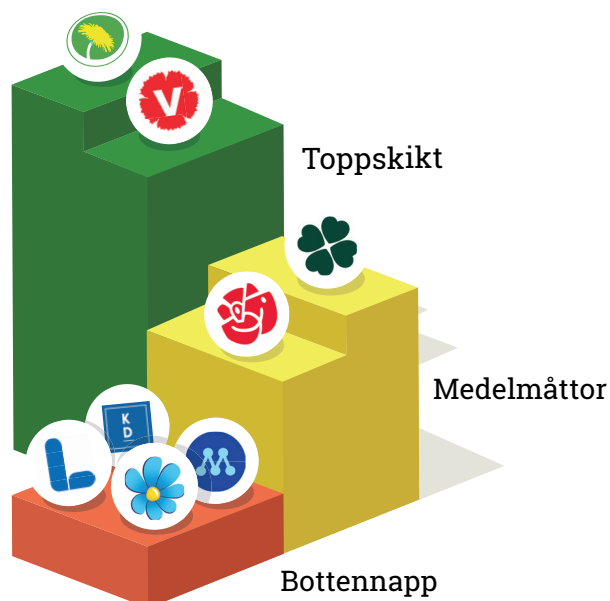
I Naturskyddsföreningens rapport *Bakslag i miljöpolitiken* sammanfattas Naturskyddsföreningens granskning av miljö- och klimatpolitiken under mandatperioden 2022–2026. För att ge en så rättvis bild som möjligt har vi granskat både regeringen och alla riksdagspartier. I rapportens första del går vi igenom hur regeringen har agerat i miljöpolitiken inom 45 utvalda politiska processer, samt i vilken mån samarbets- och oppositionspartier har agerat för att skärpa eller försvaga miljöpolitiken. I rapportens andra del följer vi upp hur partierna levt upp till sina löften inför mandatperioden genom att undersöka hur de agerat i riksdagen i relation till de 22 förslag Naturskyddsföreningen presenterade i en partienkät inför valet 2022. Vår ranking av riksdagspartierna bygger på det sammanvägda resultatet av partiernas agerande i de frågor som granskas i rapportens två delar.

Ranking av mandatperiodens bästa och sämsta partier

“Miljöpolitikens toppskikt”, plats 1–2: Två partier, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, har tydligt skiljt ut sig som mer ambitiösa än de övriga riksdagspartierna under mandatperioden. Båda partierna har i hög grad levt upp till sina löften inför mandatperioden och sticker ut på ett positivt sätt i hur ofta partierna har agerat i riksdagen för en skarp miljöpolitik under mandatperioden. I vår granskning kommer Miljöpartiet snäppet bättre ut och placerar sig därmed på förstaplatsen i rankingen medan Vänsterpartiet kniper andraplatsen.

“Miljöpolitikens medelmåttor”, plats 3–4: På tredje plats kommer Centerpartiet och Socialdemokraterna landar på fjärde plats. De båda partierna uppvisar ett betydligt lägre miljöengagemang än Miljöpartiet och Vänsterpartiet men har tydligt engagerat sig för klimat och miljö i högre grad än regeringspartierna och Sverigedemokraterna.

“Miljöpolitikens bottennapp”, plats 5: På en delad femte och sista plats kommer regeringspartierna Kristdemokraterna, Liberalerna, Moderaterna tillsammans med sitt samarbetsparti Sverigedemokraterna. Tillsammans har partierna sänkt ambitionsnivån och fattat beslut i fel riktning. På så gott som alla miljöpolitiska områden i granskningen har partierna agerat i en riktning som försvagar miljöpolitiken. Resultatet är inte förvånande eftersom Kristdemokraterna, Moderaterna, och Sverigedemokraterna var de partier som uppvisade absolut lägst miljöambitioner inför valet 2022.

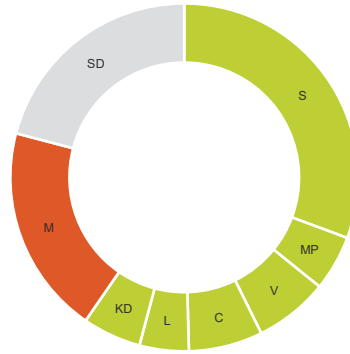

2 22 miljöpolitiska förslag för 2026–2030

I det här avsnittet presenteras Naturskydds-
föreningens 22 miljöpolitiska förslag inför
kommande mandatperiod och hur de åtta
riksdagspartierna ställer sig till dessa.

1. Skydda 30 procent av hav och land till 2030

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

Förslag

Säkerställ att 30 procent av Sveriges land- och vattenområden skyddas till 2030, skyddet måste vara långsiktigt och geografiskt representativt.

Bakgrund

Skyddade områden är avgörande för att bevara den biologiska mångfalden. Att skydda områden kan också utgöra en klimatåtgärd genom att stärka ekosystemens motståndskraft mot klimatförändringarna och skapa naturliga kolsänkor. Genom att underteckna FN:s globala ramverk för biologisk mångfald har Sverige åtagit sig att skydda 30 procent av våra hav-, land- och sötvattensområden till 2030. Alla skyddade områden måste ha tydligt utpekade bevarandemål, en reglering av skadliga verksamheter och en effektiv förvaltning som syftar till att gynna områdets biologiska värden. Därtill krävs långsiktig, tillräcklig och ändamålsenlig finansiering. Idag har 15 procent av land och hav ett formellt skydd i Sverige. Skyddet brister dock i geografisk och ekologisk representativitet.

Så svarar partierna

Centerpartiet, Kristdemokraterna, Liberalerna, Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet svarar ja till förslaget. Centerpartiet skriver att det står bakom det globala 2030-målet och det anser att det är viktigt med olika skyddsformer och bevarandeåtgärder. Socialdemokraterna kommenterar att Sverige ska leva upp till åtagandet om skydd av land- och vattenområden inom ramen för FN:s globala ramverk. Liberalerna skriver bland annat att det arbetar målmedvetet med att bidra till målen i Kunming-Montreal-ramverket och att det var avgörande för partiet att få med målet om 30 procents skydd av marina områden i regeringens havsmiljöproposition. Kristdemokraterna menar att Sverige idag skyddar nära 30 procent av land, varav 10 procent är strikt skydd. Partiet skriver även att behovet av marint skydd är viktigt att säkerställa. Miljöpartiet kommenterar bland annat sitt svar med att långsiktigt bevarande av de mest skyddsvärda och ekologiskt viktiga naturområdena måste säkras i ett sammanhängande och funktionellt nätverk och att arbetet ska kopplas till ett lagbundet naturpolitiskt ramverk och få tillräcklig finansiering. Vänsterpartiet skriver att det tidigare lagt förslag om skydd av 30 procent av land och hav i riksdagen och fortsatt kommer driva frågan.

Sverigedemokraterna svarar vet ej och lyfter definitionen av skydd som främsta anledningen då partiet menar att Sverige redan borde uppnå eller vara nära 30 procent skydd enligt den definition som andra länder använder.

Moderaterna svarar nej och kommenterar att "ett mekaniskt procentmål är fel väg". Partiet skriver bland annat att det prioriterar kvalitet framför kvantitet med mer pengar till skötsel av skyddade områden snarare än utökad areal, att formellt skydd bör ske på frivillig grund, och att Sverige tillämpar en striktare definition av skyddad natur än andra EU-länder.

Sammantaget finns det stöd i riksdagen för förslaget om att säkerställa skydd av 30 procent av Sveriges land- och vattenområden till 2030.

2. Strikt skydd av alla ur- och naturskogar senast år 2030

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

Förslag

Kartlägg alla ur- och naturskogar och säkerställ att de ges ett strikt skydd senast 2030.

Bakgrund

Ur- och naturskogar utgör några av de mest värdefulla ekosystemen för biologisk mångfald i Sverige och Europa. De flesta har redan gått förlorade och de kvarvarande skogarna är ovärderliga som livsmiljöer för hotade arter och som kolsänkor. Enligt EU:s strategi för biologisk mångfald ska därför samtliga ur- och naturskogar vara strikt skyddade till år 2030. En stor del finns i Sverige, men här är vi långt ifrån att nå målet. Många av Sveriges ur- och naturskogar är idag oskyddade och det saknas en heltäckande kartläggning av var de finns. Eftersom lagstiftningen inte förhindrar avverkning av ur- och naturskogar är risken stor att dessa ovärderliga livsmiljöer fortsätter att gå förlorade. Om EU:s mål om strikt skydd av ur- och naturskogar ska kunna nås krävs omedelbara insatser i form av kartläggning och skydd.

Så svarar partierna

Liberalerna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet ställer sig bakom förslaget. Liberalerna skriver att det anser att det är en självklarhet att skydda de delar av skogen som har de högsta naturvärdena och menar att en kartläggning är viktig för att tydliggöra vilka områden detta gäller och var det finns möjlighet att förenkla för skogsbruket. Miljöpartiet betonar värdet av ur- och naturskogar för den biologiska mångfalden och tillägger att dessa så snart som möjligt behöver skyddas strikt. Partiet lyfter även fram att kartläggning, översyn av regelverk och kraftfulla budgetsatsningar behövs. Vänsterpartiet lyfter fram att partiet har lagt fram förslag om att ur- och naturskogar ska kartläggas, att avverkning av dessa skogar ska förbjudas samt att budgetanslagen för strikt skydd ska höjas.

Centerpartiet, Kristdemokraterna, Moderaterna, Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna svarar alla nej till förslaget. Centerpartiet kommenterar att partiet värnar både äganderätt och biologisk mångfald och anser därför att det behövs nya skyddsformer, naturvårdsavtal och rimliga ersättningar för de intrång som görs. Kristdemokraterna skriver att "gammelskog" ska skyddas, men när det kommer till en bredare definition av vad som utgör skyddsvärd skog är svaret nej. Moderaterna skriver bland annat att det motsätter sig ett tvingande EU-direktiv om strikt skydd av all urskog och naturskog. Vidare menar partiet att skydd av skog ska ske frivilligt, i samförstånd med markägarna och med rätt till skäligen ersättning. Socialdemokraterna kommenterar sitt svar med att svenska skogar ska förvaltas så att Sverige uppfyller sina åtaganden om biologisk mångfald och kolinlagring, men skriver att det behöver ske på ett sätt som balanserar djur- och växtliv, klimat, jobb och tillväxt. Sverigedemokraterna svarar nej utan att kommentera sitt svar närmare.

Sammantaget är det endast tre av riksdagens åtta partier som ställer sig bakom förslaget om att kartlägga alla ur- och naturskogar och säkerställa att dessa ges ett strikt skydd till senast 2030. Detta innebär att det ännu är långt till riksdagsmajoritet för förslaget.

3. Använd statens skogar för att uppnå miljömålen

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

Förslag

Skydda, restaurera och bruka statens skogar på ett sätt som bidrar till att uppnå Sveriges miljömål.

Bakgrund

Statligt ägda Sveaskog är Sveriges största skogsägare. På pappret har bolaget höga hållbarhetsambitioner men Sveaskog har under lång tid fått kritik för bland annat avverkningar av skyddsvärda skogar. Statens skogar skulle i stället kunna spela en avgörande roll i omställningen till ett hållbart skogsbruk och arbetet med att nå upp till Sveriges miljömål. Dels genom att skydda de skyddsvärda skogarna på Sveaskogs mark. Dels genom att använda skogar med låga naturvärden som ersättningsmark till privata markägare, i utbyte mot skogar med höga naturvärden eller skogar som lämpar sig väl för restaurering. De statliga skogar som inte skyddas, restaureras eller används som ersättningsmark bör brukas med naturnära metoder.

Så svarar partierna

Centerpartiet, Kristdemokraterna, Liberalerna, Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet ställer sig alla bakom förslaget. Centerpartiet och Liberalerna skriver båda att de är positiva till att använda Sveaskogs mark som ersättningsmark till privata markägare som vill skydda skog med höga naturvärden och Centerpartiet tillägger att det anser att statliga bolag ska ligga i framkant miljömässigt. Även Miljöpartiet understryker att det är en självklarhet att statliga skogsägare ska vara ledande i arbetet med att nå miljömålen för skogen och i arbetet med uthålliga skogsbruksmetoder och att partiet vill se ett skydd av samtliga ur- och naturskogar, restaurering och naturnära brukande på resterande mark. Kristdemokraterna kommenterar att Sveaskog ska skydda skog med höga naturvärden och restaurera lämpliga marker, och skriver även att "så sker redan idag". Partiet menar även att Sveaskog, genom brukande av skogen, bidrar till att begränsa klimatpåverkan genom att möjliggöra att fossila produkter ersätts med biobaserade. Socialdemokraterna lyfter att statens skogar måste förvaltas på ett sätt som gör att vi uppfyller våra åtaganden om kolinlagring och biologisk mångfald vilket kan säkerställas genom Sveaskog och andra styrmedel. Vänsterpartiet skriver att all statligt ägd skog bör samlas i ett enda bolag med hållbart brukande som främsta mål, för att säkerställa att skogen brukas i enlighet med miljömålen.

Moderaterna och Sverigedemokraterna svarar nej till förslaget. Moderaterna kommenterar att ett produktivt och hållbart skogsbruk är minst lika viktigt som skydd och skriver att det vill sälja delar av Sveaskogs skogsinnehav. Partiet framhåller dock att det ser positivt på markbytesprogram där privata skogsägare kan byta skogar med höga naturvärden mot produktionsskogar från staten. Sverigedemokraterna skriver att partiet inte ser någon anledning att ändra uppdragen på området.

Sex av riksdagens åtta partier ställer sig alltså bakom förslaget vilket innebär att det finns ett majoritetsstöd i riksdagen för att skydda, restaurera och bruka statens skogar på ett sätt som bidrar till att uppnå miljömålen.

4. Mer pengar till förebyggande åtgärder mot rovdjursangrepp

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

Förslag

Avsätt mer pengar och höj stödnivån till förebyggande åtgärder som skyddar tamdjur mot rovdjursangrepp.

Bakgrund

Skador på tamdjur orsakade av stora rovdjur i Sverige är få sett till det totala antalet tamdjur, men de drabbade behöver ett effektivt skydd och full kompensation. Under senare år har politiken i hög grad fokuserat på att minska antalet vargar, trots att det saknas vetenskapligt stöd för att detta minskar angrepp på tamdjur. En sådan inriktning är riskfylld eftersom vargstammen är genetiskt sårbar och klassad som starkt hotad, och kan dessutom bryta mot EU:s art- och habitatdirektiv. Den långsiktigt hållbara vägen framåt är ökad acceptans och samexistens mellan människor och stora rovdjur. För detta krävs stärkta satsningar på förebyggande åtgärder, såsom rovdjursavvisande stängsel och skötsel av dessa. Idag täcker stöden inte tamdjursägares faktiska kostnader, vilket minskar incitamenten att investera i effektiva förebyggande lösningar.¹

Så svarar partierna

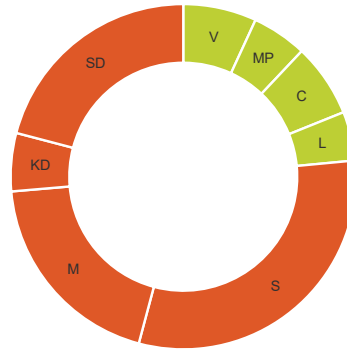
Alla partier svarar ja till förslaget. *Centerpartiet* ställer sig positivt både till att förvalta vargstammen genom licensjakt och till ökade resurser för förebyggande åtgärder. *Kristdemokraterna* skriver att det är rimligt att stödet till förebyggande åtgärder ökar men att fortsatt skydds jakt kommer att krävas för att ha rovdjursstammar i balans. *Liberalerna* skriver bland annat att förebyggande åtgärder mot rovdjursangrepp både kan skydda tamdjur och värna rovdjursstammar och att ökat stöd ger djurägare incitament att investera i effektiva skydd som minskar konflikter mellan människor och rovdjur. *Miljöpartiet* lyfter att partiet vill stoppa licensjakten på varg, lodjur och järv för att säkra livskraftiga stammar av de stora rovdjuren samt satsa på skadeförebyggande åtgärder och att bredda och höja ersättningarna för djurhållare. *Moderaterna* skriver att partiet är för full kompensation till drabbade tamdjursägare men att förebyggande åtgärder inte räcker. Partiet vill även minska vargstammen till 170 individer, vilket det framhåller som den rätta vägen för att minska angreppen på tamdjur. *Socialdemokraterna* lyfter vikten av en ansvarsfull rovdjursförvaltning, förebyggande åtgärder som skyddsstängsel och en rättvis kompensation till de som drabbas. *Vänsterpartiet* kommenterar att det har föreslagit statligt stöd för arbetskostnaden vid införande av rovdjursavvisande stängsel samt ökade resurser för ersättning vid förlust av tamdjur på grund av rovdjursangrepp. *Sverigedemokraterna* kommenterar inte sitt svar.

Det finns en enhällig riksdagsmajoritet för förslaget vilket innebär att det finns goda förhoppningar om att mer pengar kommer att avsättas till förebyggande åtgärder som skyddar tamdjur mot rovdjursangrepp, oavsett hur mandatet faller ut och vilken regering som tillträder.

¹ Inom renkötselområdet finns särskilda förutsättningar och behov kopplade till ersättningssystemet för rovdjur, dessa behöver ses över separat.

5. Inför ett naturpolitiskt ramverk

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

Förslag

Inför ett naturpolitiskt ramverk, likt det för klimatet, som styr, vägleder och utvärderar regeringens politik för natur och biologisk mångfald.

Bakgrund

Förlusten av arter och livsmiljöer är ett växande hot mot mänskligheten, precis som klimatförändringarna. Trots det ges inte biologisk mångfald den politiska prioritet som krävs och de insatser som görs är inte tillräckliga. För att möta naturkrisen och leva upp till Sveriges åtaganden krävs, liksom för klimatet, en samhällsomställning där alla måste bidra – från enskilda personer till företag, politiker, myndigheter och organisationer. När det gäller klimatkrisen har vi sedan flera år ett klimatpolitiskt ramverk med en klimatlag, klimatmål och ett klimatpolitiskt råd. För att vi på allvar ska kunna hantera naturkrisen och ge biologisk mångfald den plats och prioritet den behöver och förtjänar på den politiska agendan behövs en samlad och kraftfull politik för naturen – ett naturpolitiskt ramverk. Ramverket bör bestå av ett långsiktigt naturpolitiskt mål, en naturlag som styr regeringens naturpolitiska arbete och ett naturpolitiskt råd som ger stöd till och utvärderar regeringens insatser.

Så svarar partierna

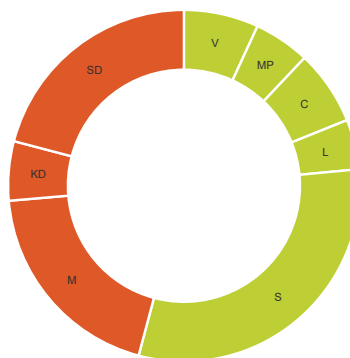
Centerpartiet, Liberalerna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet svarar alla ja till förslaget om ett naturpolitiskt ramverk. Centerpartiet skriver att arbetet för att skydda och främja den biologiska mångfalden behöver stärkas och följas upp. Liberalerna lyfter i sin kommentar att det klimatpolitiska ramverket varit bra för Sverige och att det därför vill se ett liknande ramverk för biologisk mångfald samt att det är viktigt att samlat involvera alla berörda aktörer i arbetet. Miljöpartiet framhäver att det krävs en genomgripande samhällsomställning för att stoppa och vända förlusten av arter och ekosystem till 2030. Vänsterpartiet lyfter att det tidigare lagt fram förslag om ett naturpolitiskt ramverk i riksdagen och fortsatt kommer att driva frågan.

Kristdemokraterna, Moderaterna, Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna svarar nej till förslaget. Kristdemokraterna skriver att partiet instämmer i att biologisk mångfald förtjänar att lyftas högre men att det inte tror att ett ramverk är rätt verktyg. Både Moderaterna och Socialdemokraterna skriver att de värnar den biologiska mångfalden men att det redan finns miljömål och internationella åtaganden på området. Moderaterna skriver bland annat även att partiet anser att klimatramverket inte är ett självklart föredöme och att politiken inte ska delegeras till råd och myndigheter utan styras av riksdag och regering. Sverigedemokraterna lämnade ingen kommentar.

Sammantaget saknas det stöd i riksdagen för ett naturpolitiskt ramverk då inget av de tre största partierna svarar ja.

6. Besluta om en ambitiös nationell plan för restaurering av natur

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

Förslag

Besluta om en ambitiös plan för att restaurera Sveriges natur och påbörja restaureringen skyndsamt.

Bakgrund

Efter decennier av överutnyttjande av naturen räcker det inte bara att skydda natur – vi måste även återställa skadade och förstörda områden. Framgångsrika projekt i Sverige och Europa visar att naturen har en god förmåga att återhämta sig när vi ger den rätt förutsättningar. EU har antagit en ny naturrestaureringslag som syftar till att åstadkomma en långsiktig och varaktig återhämtning av skadad natur i hela EU. Alla medlemsländer ska ta fram och besluta om nationella restaureringsplaner senast hösten 2027. För att leva upp till syftet med naturrestaureringslagen är det viktigt att Sverige antar en ambitiös svensk nationell restaureringsplan baserad på bästa tillgängliga kunskap om vad som krävs för att utpekade arter och naturtyper ska klara sig långsiktigt.

Så svarar partierna

Centerpartiet, Liberalerna, Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet svarar ja till förslaget. Centerpartiet kommenterar att det förvisso är kritiskt till EU:s naturrestaureringslag på grund av att det anser att den brister i hänsyn till regionala förhållanden, men menar att Sverige behöver anta en kraftfull nationell restaureringsplan som är anpassad just efter regional hänsyn. Liberalerna uttrycker att det i första hand anser att höga naturvärden ska skyddas men menar att restaurering krävs när naturvärdena har gått förlorade och lyfter naturrestaurering som ett viktigt verktyg för att nå våra miljömål. Socialdemokraterna skriver bland annat att Sverige ska leva upp till sitt EU-åtagande och ta fram en naturrestaureringsplan och att genomförandet behöver ske på ett sätt som tar hänsyn till svenska förhållanden, skogsägares ansvar och frihet under ansvar. Vänsterpartiet kommenterar att naturrestaurering behöver prioriteras och genomföras på vetenskaplig grund. Även Miljöpartiet betonar att restaureringsplanen ska baseras på vetenskap, och framhåller därtill behovet av tillräcklig finansiering för planens åtgärder i syfte att göra det lönsamt och enkelt att bruka naturen på ett sätt som stärker den.

Kristdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna svarar nej till förslaget och kommenterar alla att den svenska implementeringen av EU:s naturrestaureringslagstiftning bör ske på en miniminivå. Sverigedemokraterna tillägger att Sverige dessutom bör arbeta för att förändra EU-lagstiftningen. Moderaterna skriver att Sverige ska uppfylla sina skyldigheter gentemot EU, men att en nationell restaureringsplan ska vara kostnadseffektiv, respektera markägares rättigheter och bygga på frivillighet. Kristdemokraterna ställer sig bakom ambitionen att vårda och skydda natur, men kritiserar EU:s naturrestaureringslag för att inte ta hänsyn till svenskt skogs- och lantbruk.

Sammantaget innebär detta att det i dagsläget finns en riksdagsmajoritet för att anta en ambitiös nationell plan för restaurering av natur.

7. Stärk beredskapen genom mer ekologiskt jordbruk

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

Förslag

Besluta om riksdagsbundna mål om minst 30 procent ekologiskt brukad areal och 60 procent ekologiskt i offentlig livsmedelskonsumtion till år 2030.

Bakgrund

Ekologisk produktion har under lång tid framgångsrikt kombinerat matproduktion och minskad miljöpåverkan. Men ekologisk produktion bidrar också till att stärka Sveriges beredskap i händelse av kris eller krig. I ekologisk produktion används ytterst få bekämpningsmedel och ingen konstgödsel vilket ökar Sveriges självförsörjningsförmåga eftersom det minskar importbehovet. Ekologisk odling kan också vara mer motståndskraftig mot klimatförändringar och därmed bidra till att trygga matproduktionen. Den ekologiska produktionen spelar också en viktig roll som innovationsmiljö för hållbart svenskt lantbruk. Trots dessa fördelar har den ekologiska arealen i Sverige minskat de senaste åren. I dag omfattar ekologiskt jordbruk 16,6 procent av jordbruksarealen och ekologiska livsmedel utgör cirka 37 procent av konsumtionen i offentlig sektor. Riksdagsbundna mål skulle tydliggöra de politiska ambitionerna och ge branschen långsiktig trygghet.

Så svarar partierna

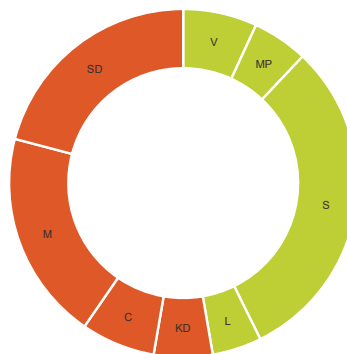
Miljöpartiet och *Vänsterpartiet* svarar ja till förslaget. *Vänsterpartiet* kommenterar att det har lagt ett sådant förslag i riksdagen och att det kommer att fortsätta verka för målen. *Miljöpartiet* skriver att det vill se fler styrmedel och stimulanser för en snabb omställning till mer ekologiskt odlad mark och produktion och att det ser målen som en miniminivå.

Centerpartiet, *Kristdemokraterna*, *Liberalerna*, *Moderaterna*, *Socialdemokraterna* och *Sverigedemokraterna* svarar nej till förslaget. *Centerpartiet* kommenterar att stödet till ekologiskt jordbruk är viktigt men att det inte har någon uppfattning om hur stora arealer som ska vara ekologiska 2030. Partiet anser även att kommuner och regioner själva ska få bestämma över sin upphandling av mat. *Kristdemokraterna* skriver bland annat att det är viktigt att öka svensk produktion av mat men att politiken inte ska sätta mål kring produktion utan att det är konsumenternas efterfrågan som ska styra. *Liberalerna* kommenterar att ekologiskt jordbruk innebär mindre skördar och större markanvändning och anser att jordbruket snarare behöver bli mer yteffektivt eftersom mer mark behöver avsättas till miljöfrämjande åtgärder. *Moderaterna* och *Socialdemokraterna* vill stärka jordbrukets konkurrenskraft och öka livsmedelsproduktionen för att säkra landets livsmedelsförsörjning men vill inte sätta upp procentmål för ekologisk produktion. *Moderaterna* skriver vidare att konsumenterna och upphandlarna ska styra efterfrågan på ekologiska produkter. *Sverigedemokraterna* kommenterar att Sverige ska ha mål för ökad livsmedelsproduktion men inte för mängden konventionellt eller ekologiskt bruk utan att det är en fråga för konsumenterna.

I dagsläget saknas en riksdagsmajoritet för förslaget om att besluta om riksdagsbundna mål om minst 30 procent ekologiskt brukad areal och 60 procent ekologiskt i offentlig livsmedelskonsumtion till år 2030.

8. Behåll strandskyddet

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

Förslag

Behåll det generella strandskyddet och stärk skyddet i högt exploaterade områden.

Bakgrund

Strandskyddet infördes i Sverige på 1950-talet och är centralt för att värna allmänhetens tillgång till stränder och för att skydda strändernas känsliga växt- och djurliv. Sedan 1975 gäller strandskyddet generellt, utom vid små sjöar och vattendrag, där regeringen tog bort det generella strandskyddet 2025. En utredning har tillsatts som har i uppdrag att, under 2026, presentera förslag som gör det mycket lättare att få tillstånd att bygga strandnära samt föreslå en modell där kommunerna själva får peka ut var strandskydd ska gälla. Om strandskyddet försvagas kan det få omfattande följder för allmänhetens tillgång till stränder, för den biologiska mångfalden och för Sveriges klimatberedskap.

Så svarar partierna

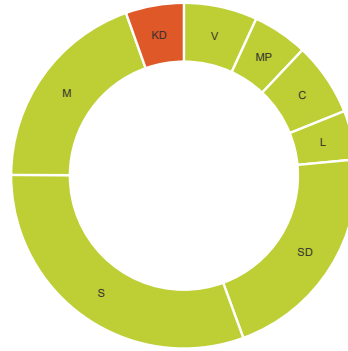
Liberalerna, Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet svarar ja till förslaget. Liberalerna vill stärka skyddet i högt exploaterade områden och behålla det generella strandskyddet, men anser att det behöver reformeras för att upplevas som legitimt och inte begränsa människors frihet. Miljöpartiet skriver att det generella strandskyddet behöver bevaras och stärkas för att värna friska ekosystem, friluftslivet och allemansrätten. Socialdemokraterna kommenterar att det vill differentiera reglerna kring strandkydd efter tillgång till sjöar och stränder, befolkningstäthet och exploateringsstryck och anser att strandskyddet måste stärkas i tätbefolkade områden men även att det måste vara möjligt med undantag i glesbefolkade områden. Vänsterpartiet skriver att det generella strandskyddet måste stärkas och att undantag från strandkyddet bör begränsas till gles bebyggda områden inom ramen för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden).

Centerpartiet, Kristdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna svarar nej till förslaget. Centerpartiet kommenterar att nuvarande strandkyddslagstiftning är ett hinder för utveckling på landsbygden och att kommunerna bör få större makt över vilka stränder som ska skyddas, men att skyddet ska vara fortsatt starkt i exploaterade områden och områden med höga naturvärden. Kristdemokraterna och Moderaterna skriver att de vill avskaffa det generella strandskyddet och i stället ge kommunerna rätt att själva peka ut var strandkydd ska gälla. Sverigedemokraterna kommenterar att frihetsgraderna på området behöver öka, framför allt på landsbygden.

Trots att hälften av partierna svarar ja till förslaget saknas det i dagsläget en riksdagsmajoritet för förslaget om att behålla det generella strandskyddet och stärka skyddet i högt exploaterade områden.

9. Förbud storskaligt fiske för foder i Östersjön

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

Förslag

Förbud storskaligt foderfiske i Östersjön.

Bakgrund

Situationen i Östersjön är allvarlig och många fiskbestånd är idag i obalans och har minskat kraftigt. Storskaligt foderfiske utarmar Östersjöns fiskbestånd och hotar ekosystemets balans. Industrifisket sker med stora trålare som fångar enorma mängder strömming och skarpsill. Det påverkar även indirekt rovfiskar som torsk, samt sjöfåglar och marina däggdjur, som är beroende av dessa arter för sin överlevnad. Dessutom drabbas det småskaliga kustfisket av konkurrensen från industriellt fiske. Ett förbud på EU-nivå skulle bidra till mer hållbara förutsättningar för både miljön och fiskerinäringen.

Så svarar partierna

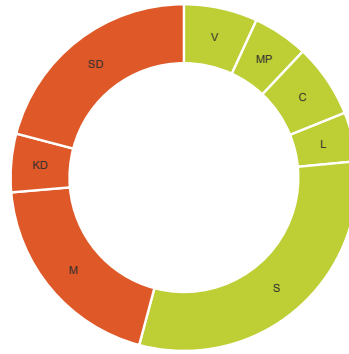
Centerpartiet, Liberalerna, Miljöpartiet, Moderaterna, Socialdemokraterna, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet svarar alla ja till förslaget. Centerpartiet kommenterar att ett förbud är motiverat givet tillståndet för fiskbestånden i Östersjön. Liberalerna vill att fisket begränsas så att bestånden återhämtar sig samt att det fiske som bedrivs ska riktas mot humankonsumtion. Partiet tillägger att om fisk fångas in men inte kan användas till humankonsumtion bör den tas tillvara och först då är foderproduktion rimligt. Miljöpartiet skriver att det vill använda existerande utrymme i lagstiftning för att villkora fiske med hänsyn till ekosystemens livskraft för att inte behöva invänta ett EU-förbud, men att det även driver på för ett förbud på EU-nivå. Moderaterna kommenterar bland annat att partiet vill stoppa storskalig industritrålning i Östersjön och att fångster som används till fiskmjöl ska inte ske på bekostnad av fiskbestånden. Socialdemokraterna skriver att det vill stoppa storskaligt industrifiske av sill och strömming tills en tydlig återhämtning syns. Därtill vill partiet stötta och främja landning, mottagning och beredning av fisk i Sverige. Sverigedemokraterna kommenterar sitt svar med att det idag i princip inte är möjligt att föra fram frågor rörande storlek på fartygen i rådsförhandlingarna och tillägger att partiet gärna skulle se att detta ska vara möjligt men att det kräver samverkan med andra länder. Vänsterpartiet skriver att det storskaliga foderfisket måste stoppas för att värna havet som ekosystem och för att skapa möjligheter för småskaligt kustfiske som bidrar till livsmedelsförsörjningen.

Det enda parti som svarar nej är *Kristdemokraterna*. Partiet skriver att ett minskat fisketryck är viktigast och att det vill ha sänkta kvoter, en flerårig tillväxtplan i EU som säkrar återhämtning och förbättrad rådgivning från Internationella havsforskningsrådet (ICES). Vidare menar partiet att omställningen i första hand ska främjas genom exempelvis bättre hamnar.

Alla riksdagspartier utom ett ställer sig bakom förslaget om att förbjuda storskaligt foderfiske i Östersjön. Därmed finns goda förhoppningar om att det ska finnas en riksdagsmajoritet som vill driva på i frågan efter valet.

10. Lev upp till Sveriges klimat- och energimål till 2030

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

Förslag

Lägg fram en klimathandlingsplan som minskar Sveriges utsläpp i den takt som krävs för att nå klimatmålen nationellt och i EU till 2030.

Bakgrund

Sverige bedöms missa alla våra bindande klimat- och energimål i EU till 2030. Nu krävs kraftiga utsläppsminskningar i närtid. Nästa mandatperiod är därför avgörande för om vi ska lyckas minska utsläppen i den takt som krävs. En majoritet av svenska folket vill se snabbare åtgärder från politik och företag.² Regeringen måste därför snabbt efter valet lägga fram en klimathandlingsplan med kraftfulla och tillräckliga åtgärder för att Sverige ska nå klimatmålen nationellt och i EU till 2030. Planen måste säkra tillräckliga utsläppsminskningar i alla sektorer, särskilt inom transporter, industri och markanvändning. Utsläppsminskningen bör ske på hemmaplan och inte genom internationell utsläppshandel som har osäker klimatnytta.

Så svarar partierna

Centerpartiet, Liberalerna, Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet svarar ja till förslaget. Centerpartiet kommenterar bland annat sitt svar med att det snabbt måste läggas fram en ny, kraftfull klimathandlingsplan som säkerställer att Sverige når sina klimatmål till både 2030 och 2045, såväl nationellt som inom EU. Socialdemokraterna pekar på att avstånden till målen har ökat under mandatperioden och skriver att det därför kommer att bli väldigt svårt, men ambitionen fortsatt är att klara klimatmålen. Liberalerna kommenterar att utsläppen behöver minska i den takt som krävs för att vi ska nå våra klimatmål och tillägger att invånare och företag bör ges incitament att göra klimatsmarta val, samt att omställningen ska ske på ett kostnadseffektivt och socialt acceptabelt sätt. Miljöpartiet skriver att det bland annat vill införa ett nationellt utsläppshandelssystem för transportsektorn baserat på klimatmålen och att intäkterna ska gå tillbaka till hushållen genom transport- och elbilstöd. Partiet vill även satsa stort på energieffektivisering och industrins omställning. Vänsterpartiet kommenterar att det vill att en utsläppsbudget ska ingå i klimathandlingsplanen och betonar vikten av att utsläppsminskningar sker på hemmaplan.

Kristdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna svarar nej till förslaget. Kristdemokraterna kommenterar bland annat sitt svar med att Sverige inte bör ta på sig mål utöver de gemensamma för EU för att inte lägga extra börda på svensk konkurrenskraft. Moderaterna menar att det är utsläppsminskningarna på den globala nivån som är avgörande och skriver att partiet vill verka för marknadsbaserade styrmedel inom EU snarare än nationella sektorsspecifika kvoter. Sverigedemokraterna kommenterar inte sitt svar närmre.

Sammantaget ställer sig fem av åtta partier bakom förslaget om att lägga fram en klimathandlingsplan som minskar Sveriges utsläpp i den takt som krävs för att nå klimatmålen till 2030. I dagsläget innebär detta en riksdagsmajoritet.

² Naturvårdsverkets undersökning "Allmänheten om klimatet 2024" och Klimatkommunernas sammanställning av undersökningar om folkligt stöd för klimatpolitik

11. Öka kolinlagringen i skog och mark

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

Förslag

Inför stöd och avgifter som ger tillräckliga incitament till markägare att öka kolinlagringen i skogs- och jordbruksmark för att fördubbla Sveriges kolsänka till 2030.

Bakgrund

Kolsänkor är system som binder och lagrar koldioxid. För att nå klimatmålen krävs utöver minskade utsläpp också att kolsänkor och kolförråd skyddas och utökas, utan att samtidigt orsaka negativa konsekvenser för ekosystem och biologisk mångfald. Det finns bindande lagkrav från EU på medlemsländerna att öka nettoupptagen i skog och mark, den så kallade LULUCF-sektorn. För svensk del innebär det att öka kolsänkan till knappt 49 miljoner ton koldioxidekvivalenter till 2030. Men Sverige saknar i dagsläget en sammanhållen och tillräcklig ambitiös politik för att öka kolsänkorna. Miljömålsberedningen har föreslagit ersättningar till skogsbrukare som väntar med att avverka sin skog, återvätning av dikade våtmarker, samt för vall och mellangrödor på jordbruksmark. Det skulle öka upptagen men sannolikt inte i tillräcklig omfattning. Med styrmedel som fördubblar kolsänkan från dagens 31 miljoner ton till 60 miljoner ton, den nivå som kolsänkan låg på i medel 2000–2015, skulle Sverige ha goda möjligheter att klara EU:s lagkrav.

Så svarar partierna

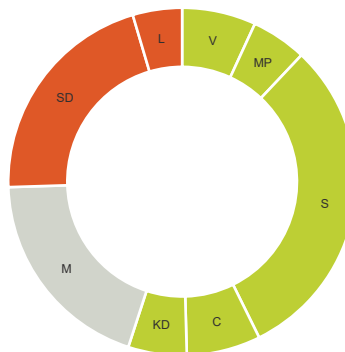
Centerpartiet, Liberalerna, Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet ställer sig alla bakom förslaget. Liberalerna kommenterar att det vill införa ekonomiska styrmedel för naturbaserade kolsänkor, exempelvis kolinlagringsavtal och kolkrediter. Vänsterpartiet lyfter att det tidigare lagt förslag om ekonomiska incitament till markägare i detta syfte. Miljöpartiet vill bland annat se ett Bonus malus-system där kalavverkningar avgiftsbeläggs och finansierar en bonus till åtgärder som ökar klimat- och miljönyttan och klimatavtal som ger skogsägare ersättning om skogen tillåts stå efter rekommenderad avverkningsålder. Centerpartiet skriver att det står bakom Miljömålsberedningens förslag om återvätning och främjande av vallodling och tillägger att det vill se åtgärder för att öka skogens tillväxt "för att ersätta fossila material och att binda mer kol på kort till medellång sikt". Socialdemokraterna ser ett variationsrikt skogsbruk, naturvårdsavtal och växtförädling som sätt att öka kolinlagringen i skogen, men menar att ett aktivt och hållbart skogsbruk är avgörande för att kunna ersätta fossila alternativ.

Kristdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna svarar nej till förslaget. Kristdemokraterna menar bland annat att skogen i stället bör användas för att ersätta fossila bränslen och som byggnadsmaterial. Moderaterna skriver att det vill att Sverige lever upp till sina EU-åtaganden på området, men att partiet är kritiskt till styrmedel som begränsar skogsägares möjlighet att bruka skogen och menar att ett aktivt skogsbruk är det bästa sättet att öka kolinlagringen. Sverigedemokraterna skriver att det inte vill ge ekonomisk ersättning för att låta skog stå.

Med dagens mandatfördelning finns det en riksdagsmajoritet för förslaget.

12. Effektivisera energianvändningen till 2030

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

Förslag

Säkerställ att Sveriges energianvändning minskar med minst 15 procent till 2030.³

Bakgrund

EU:s energieffektiviseringsdirektiv slår fast att energianvändningen i EU ska minska till 2030 samt hur mycket varje medlemsstat ska bidra till målet. För Sveriges del innebär direktivet att vår energianvändning måste minska från 353 TWh 2023 till cirka 300 TWh 2030, vilket är en minskning på ca 15 procent⁴. Energieffektivisering är en viktig del av klimatomställningen som också medför positiva effekter utanför klimatområdet. Minskad energianvändning kan också kopplas till mindre resursanvändning och miljöavtryck, bättre folkhälsa och tryggare energiförsörjning. En viktig del i att minska energianvändningen är att fasa ut fossila bränslen. Elektrifieringen i sig innebär också en betydande effektivisering. Att byta ut fossila bränslen mot el skulle minska energianvändningen med minst 50 procent i transportsektorn.

Så svarar partierna

Centerpartiet, Kristdemokraterna, Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet svarar ja till förslaget. Centerpartiet skriver att det har lagt förslag som leder till energieffektivisering och understryker att Sverige ska uppnå EU:s mål. Kristdemokraterna kommenterar att Sverige har kommit långt på vägen och att det är viktigt att effektiviseringen fortsätter. Partiet lyfter särskilt transport och industri. Miljöpartiet skriver att ett långsiktigt arbete för energieffektivisering är avgörande för att skydda hushållen mot höga el- och uppvärmningskostnader, och samtidigt frigöra energi till annan användning. Partiet skriver att det vill återinföra investeringsstöd för flerbostadshus och för företag, samt införa ett långsiktigt styrmedel för energieffektivisering. Vänsterpartiet skriver att det är viktigt att energieffektiviseringen sker i så pass hög takt att ökade behov av el i nya sektorer kan hanteras, samt att Sverige kan göra effektiviseringar genom ny teknik och energibesparing. Socialdemokraterna skriver bland annat att partiet delar bilden av att Sverige ska leva upp till sitt åtagande att inom ramen för EU:s energieffektiviseringsdirektiv och att Sverige ska ha mycket och billig fossilfri energi men att vi också behöver bli bättre på att använda energin mer effektivt.

Liberalerna och Sverigedemokraterna svarar nej till förslaget. Liberalerna skriver att EU:s energieffektiviseringsmål passar mindre bra för Sverige som har ett i princip fossilfritt elsystem. Sverigedemokraterna kommenterar sitt svar med att förslaget är ogenomförbart om man vill ersätta kol och naturgas med elektricitet.

Moderaterna svarar vet ej och kommenterar bland annat att EU:s energieffektiviseringsmål är ett hot mot den gröna omställningen då det är sannolikt att det ökar energibehovet.

Sammantaget ställer sig fem av åtta partier bakom förslaget och det finns majoritetsstöd i riksdagen med nuvarande mandatfördelning.

³ Om man översätter EU målet om minskad energianvändning till procent innebär det för Sveriges del att energianvändningen ska minska med minst 15 procent till 2030 (jmf energianvändningen 2023).

⁴ Detailed calculations for the Member States' indicative national contributions to the Union's energy efficiency targets, in accordance with Article 4 of the Directive (EU) 2023/1791 on energy efficiency (EED recast).

13. Inga statliga stöd till ny kärnkraft

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

Förslag

Inga statliga stöd till ny kärnkraft.

Bakgrund

Kärnkraft medför stora risker och miljöeffekter, som behovet av att bryta uran, exploatering av obruten kust och känsliga miljöer för att bygga reaktorer, och att lagra farligt avfall. För att förse svenska kärnkraftverk med uran, har förbudet mot uranutvinning i Sverige rivits upp. Nu planeras också för miljöskadliga urangruvor i Sverige. Förnybar el, effektivisering och flexibilitet ger en snabbare och billigare omställning med mindre miljöpåverkan än ny kärnkraft. Kärnkraft tar mycket lång tid att bygga, vilket är ett problem då transporter och industri behöver elektrifieras snabbt. De ensidiga satsningarna på kärnkraft har redan starkt bidragit till att utbyggnaden av förnybar energi nästan helt avstannat i Sverige, något som Naturskyddsföreningens beräkningar har visat riskerar att resultera i mycket högre växthusgasutsläpp i Sverige. Därför bör statliga stöd omdirigeras mot de lösningar som ger snabba utsläppsminskningar och inte hotar viktiga naturvärden.

Så svarar partierna

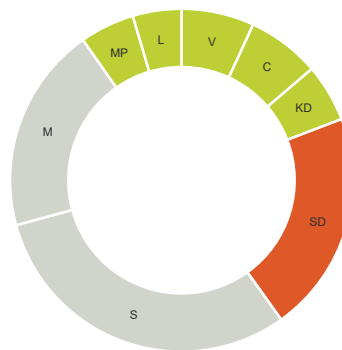
Centerpartiet, Miljöpartiet och Vänsterpartiet svarar ja till förslaget. Centerpartiet skriver att kärnkraften ska bära sina egna kostnader och inte subventioneras med statliga stöd då dessa riskerar att tränga ut investeringar i förnybar energi. Miljöpartiet vill genomföra stora satsningar på energieffektivisering, utbyggnad av förnybar elproduktion och grön baskraft. Vänsterpartiet skriver att de föreslagna statliga subventionerna för ny kärnkraft är dyra och riskerar att tränga undan investeringar i förnybara källor som kan göra elen billigare.

Kristdemokraterna, Liberalerna, Moderaterna, Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna svarar nej till förslaget. Kristdemokraterna kommenterar att förnybar kraft inte är tillräckligt leveranssäker och att planerbar kraft behövs för att säkerställa effektbalansen. Liberalerna skriver att klimatomställningen kräver ett robust elsystem som kan leverera fossilfri el dygnet runt, året om, och att kärnkraften är det enda planerbara energislaget som kan byggas ut i tillräcklig skala. Moderaterna menar att kärnkraft är det kraftslag som har lägst utsläpp och lägst påverkan på miljön i form av minimal markpåverkan samt att den bidrar med elproduktion på ett pålitligt sätt. Socialdemokraterna skriver bland annat att en finansierings- och riskdelningsmodell liknande den som nu beslutats om för ny kärnkraft även kommer att behövas för annan storskalig fossilfri kraft som vindkraft till havs. Sverigedemokraterna kommenterar inte sitt svar.

Det saknas i dagsläget en riksdagsmajoritet för förslaget om att inte ge statliga stöd till ny kärnkraft, då inget av de större partierna ställer sig bakom förslaget.

14. Inför en differentierad vägskatt

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

Förslag

Inför en vägskatt för lastbilar och personbilar som är differentierad utifrån fordonets miljöpåverkan och var det körs.

Bakgrund

Vägtrafiken står inför en stor miljöomställning. Att ändra hur vägtrafiken beskattas genom att införa en differentierad vägskatt har flera fördelar. Skatten bör vara högre i städer och lägre på landsbygden och kan driva på miljöomställningen av godstrafik, skapa rättvisa mellan svenska och utländska åkerier samt säkerställa att miljö- och samhällskostnader för bland annat väginfrastruktur betalas även när fossila drivmedel fasats ut.

Så svarar partierna

Centerpartiet, Miljöpartiet, Kristdemokraterna, Liberalerna och Vänsterpartiet svarar ja till förslaget. Centerpartiet skriver att det ställer sig positivt till att differentiera beskattningen av vägtrafik mellan städer och lands- och glesbygd. Miljöpartiet kommenterar sitt svar med att det vill införa en kilometerskatt för tunga fordon, som differentieras efter utsläpp, vägslitage och trängsel och tillägger att det på sikt vill att detta införs även för personbilar. Liknande skriver Liberalerna att det vill se en distansbaserad vägavgift på lastbilar som differentieras utifrån utsläppen och att det även vill inkludera personbilar på sikt, men en sådan modell ska ta hänsyn till människor på landsbygden med långa avstånd och få alternativ. Kristdemokraterna lyfter att det tidigare lagt fram förslag om förändrad beskattning av vägtrafiken som är i linje med Naturskyddsföreningens förslag. Även Vänsterpartiet kommenterar att det tidigare förslagit en differentierad beskattning av vägtrafiken i syfte att främja hållbara transportslag och stärka den regionala rättvisan. Partiet vill att beskattningen ska gälla både lastbilar och personbilar och vara högre i storstäder där tillgången till kollektivtrafik är god och lägre på landsbygden där alternativ till bil saknas.

Moderaterna och Socialdemokraterna svarar båda vet ej. Moderaterna framhåller behovet av att finansiera infrastrukturen på ett hållbart sätt i takt med att fordonsflottan elektrifieras och bränsleskatteintäkterna minskar. Hur framtidens vägfinansiering ska se ut är dock en fråga som partiet ännu inte tagit slutgiltig ställning till. Socialdemokraterna lyfter att frågan behöver utredas vidare i ljuset av kommande EU-lagstiftning och anser att en ökad miljöstyrande effekt är viktig samtidigt som det inte får påverka människor och transporter i glesbygd negativt. Partiet framhåller också att rättvisa konkurrensvillkor mellan svenska och utländska åkerier behöver säkerställas.

Sverigedemokraterna svarar nej till förslaget och kommenterar inte sitt svar närmare.

Sammantaget innebär detta att det varken finns majoritet för eller emot förslaget med nuvarande mandatfördelning eftersom Moderaterna och Socialdemokraterna som tillsammans samlar 175 mandat, båda svarar vet ej.

15. Säkra nattågen

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

Förslag

Inför ett långsiktigt statligt anslag för nattågstrafik.

Bakgrund

Transporter på järnväg har låg miljöpåverkan jämfört med andra transportslag. Nattåg har fördelen att de förvandlar sovtid till restid och ökar avstånden som bekvämt kan täckas med tåg, vilket ökar tågets attraktivitet i relation till mer klimat-skadliga transportslag. Nattåg är viktiga för friluftsliv och turism i många områden och lämpar sig väl för tjänsteresande. Nattågstrafik kan ibland bedrivas kommersiellt men behöver ofta statligt stöd för att kunna köras kontinuerligt. Det statliga stödet är idag oförutsägbart. En lösning är att inrätta ett långsiktigt statligt anslag för nattåg.

Så svarar partierna

Centerpartiet, Kristdemokraterna, Liberalerna, Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet svarar alla ja till förslaget. I fritext framför Centerpartiet att det har drivit kampanjer och varit kritiska till de nedläggningar som skett, samt att nattåg är avgörande för smidiga och klimatvänliga resor över långa sträckor. Kristdemokraterna kommenterar att nattågen är en viktig fråga för att säkra ett Sverige som håller ihop. Liberalerna skriver att tågtrafik bör bära sina egna kostnader och drivas kommersiellt om möjligt men sett till dess samhällsnytta kan ett tydligt och långsiktigt statligt stöd vara motiverat under en period när nattåget inte kan bära sig självt. Miljöpartiet kommenterar att det behövs en nationell tågpolitik med långsiktig plan och finansiering som gör att samhällsviktiga nattåg och kommersiella nattåg kan komplettera varandra. Vänsterpartiet skriver bland annat att det har lagt ett utskottsinitiativ om att inrätta ett långsiktigt anslag och att det har verkat för vidtagandet av åtgärder för svenska nattågs fortsättning på samma sträckor som idag med bibehållen funktionalitet. Socialdemokraterna skriver bland annat att partiet i flera skuggbudgetar har föreslagit pengar till upphandlad trafik, som bland annat skulle kunna användas till att behålla nattågen. Vidare menar partiet att stödet ska vara långsiktigt

Sverigedemokraterna svarar nej och framför att det är orimligt att staten ska subventionera tågbiljetter.

Moderaterna svarar vet ej och skriver att partiets politik bygger på principen om samhällsekonomisk lönsamhet och prioriteras efter samhälls- och miljöekonomisk nytta. Partiet skriver även att staten behöver vara redo att kliva in och säkerställa möjligheten till resande och kritiska transporter inom riket om de privata alternativen inte klarar det. Men detta menar partiet ska ske genom befintliga strukturer och upphandlingar, inte genom separata anslag som riskerar att prioritera enskilda trafikslag framför helhetslösningar.

Sammantaget svarar en majoritet av riksdagspartierna ja till förslaget om ett långsiktigt anslag till nattåg och det finns även en riksdagsmajoritet för förslaget i nuläget.

16. Pensionspengar ska inte investeras i fossilbolag

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

Förslag

Förbjud AP-fonderna att investera i fossila bolag som expanderar sin utvinning och saknar omställningsplaner i linje med Parisavtalet.

Bakgrund

Forskningen är tydlig: för att begränsa uppvärmningen till 1,5 °C i enlighet med Parisavtalet kan inga nya kolgruvor eller olje- och gasfält öppnas. Dessutom visar FN:s klimatpanel och Internationella energirådets analyser att befintliga fossila projekt är tillräckliga för att möta energibehoven under omställningen.⁵ Trots detta investerar statliga AP-fonderna svenskarnas offentliga pensioner i över 100 fossila bolag, till ett värde av 63 miljarder svenska kronor.⁶ Merparten av dessa bolag expanderar sin utvinning – de har inga planer på att ställa om sin verksamhet. AP-fonderna bör förbjudas att investera i fossila bolag som saknar omställningsplaner i linje med Parisavtalet. Planerna måste innehålla ett stopp för ny utvinning. Detta krävs både för att bromsa klimatförändringarna och för att Sverige ska kunna leva upp till sina åtaganden enligt Parisavtalet.

Så svarar partierna

Centerpartiet, Liberalerna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet ställer sig bakom förslaget. Centerpartiet vill att pensionerna ska klimatsäkras genom att sälja av tillgångar i fossil energi och betonar att investeringar i fossila bolag aldrig kommer vara långsiktigt hållbara. Liberalerna kommenterar att AP-fondernas investeringar ska vara långsiktigt hållbara. Partiet tillägger att ägande visserligen kan användas för att påverka företag att ställa om, men att investeringar i fossila bolag som expanderar sin utvinning innebär både klimat- och affärsmässiga risker. Miljöpartiet framhåller att en god avkastning på pensionerna är viktig, men att pensionspengarna inte ska gå till fossil utvinning eller orsaka skada på människor och miljö. Vänsterpartiet kommenterar inte sitt svar närmare.

Moderaterna, Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna svarar nej till förslaget. Moderaterna menar att det är upp till AP-fonderna själva att prioritera hur pensionspengarna ska investeras för att ge så god avkastning som möjligt. Även Sverigedemokraterna anser att pensionspengarna ska placeras utifrån högsta möjliga avkastning. Socialdemokraterna uttrycker att det inte ser något behov av att ytterligare reglera AP-fondernas investeringspolicys och menar att bolagen redan arbetar aktivt med hållbarhet genom ansvarsfulla investeringar och ägarstyrning.

Kristdemokraterna, som svarar vet ej, vill på sikt göra det olagligt att använda fossilt kol inom EU, men hänvisar till att det i dagsläget kan strida mot unionens grundläggande fria rörligheter att göra det olagligt för AP-fonderna att finansiera fossila bolag eftersom det ännu inte är förbjudet att använda fossila bränslen inom EU.

I dagsläget saknas majoritetsstöd för förslaget.

5 No new fossil fuel projects: The norm we need | Science och IEA No new fossil fuel projects: The norm we need | Science, AR6 Synthesis Report: Climate Change 2023 samt Net Zero Roadmap: A Global Pathway to Keep the 1.5 °C Goal in Reach – Analysis - IEA

6 Siffrorna är från 2024. Data och metod finns här: <https://investinginclimatechaos.org/>

17. Låt offentlig upphandling bidra till miljömålen

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

Förslag

Det ska vara obligatoriskt att ställa miljökrav i all offentlig upphandling.

Bakgrund

Sveriges offentliga upphandlingar omsätter ca 1 000 miljarder kronor årligen. Omfattningen av de medel som offentlig upphandling omsätter innebär en stor potential att leda vägen i omställningen och bidra till att vi når klimat- och miljömålen. Miljökrav i offentlig upphandling kan till exempel minska utsläpp, användningen av plast, antibiotika och farliga kemiska ämnen. Det innebär också en ökad konkurrenskraft för de företag som ligger långt fram i sitt miljöarbete. Genom att skapa efterfrågan på miljövänligare tjänster och produkter kan den offentliga sektorn även skapa förutsättningar för tekniska innovationer inom miljöområdet och bidra till en mer hållbar samhällsekonomi.

Så svarar partierna

Centerpartiet, Kristdemokraterna, Liberalerna, Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet säger ja till förslaget. Centerpartiet skriver att det även vill införa ökande etappmål för andelen upphandlingar med skarpa krav på cirkularitet, resurseffektivitet, återvunnet material och möjlighet till reparation. Kristdemokraterna svarar ja, men kommenterar att miljökraven måste ligga på en rimlig nivå och betonas även värdet av närproducerade varor. Liberalerna skriver att offentlig upphandling ska användas brett mot att styra mot fossilfria varor och tjänster, inklusive transporter och att det är viktigt att spelreglerna utformas så att de träffar privata och offentliga aktörer lika. Miljöpartiet vill se bättre stöd till myndigheter, kommuner och regioner för hållbara inköp samt gemensamma EU-krav. Socialdemokraterna lyfter bland annat att offentliga upphandlingar är ett viktigt verktyg i omställningen och behöver användas på ett mer systematiskt sätt än idag. Vänsterpartiet kommenterar inte sitt svar.

Moderaterna och Sverigedemokraterna svarar nej till förslaget. Moderaterna ser positivt på främjandet av kvalitet och hållbarhet i offentlig upphandling och tycker att miljökrav ska ställas där de ger verklig nytta men anser inte att obligatoriska miljökrav i all upphandling är rätt väg. Partiet skriver att detta riskerar att öka byråkratin, fördyra inköpen och missgynna mindre leverantörer som har mindre resurser. Sverigedemokraterna anser att liknande krav på vissa upphandlingar bör ställas men är emot ett brett krav för att detta riskerar att orsaka ineffektivitet, högre kostnader för skattebetalare samt göra det dyrt för mindre företag att delta i upphandlingar.

Sammantaget finns det en riksdagsmajoritet för förslaget med nuvarande mandatfördelning.

18. Inför nationella mål för en cirkulär ekonomi

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

Förslag

Inför nationella mål för cirkulär ekonomi.

Bakgrund

I en cirkulär ekonomi används saker och material så länge som möjligt. När de går sönder lagas de, görs om till något annat eller återvinns. Omställningen till en mer cirkulär ekonomi går för långsamt, idag är endast 3,4 procent av Sveriges ekonomi cirkulär.⁷ Det behövs därför en tydligare styrning. Det behövs därför en tydligare styrning – exempelvis i form av bindande mål som Sverige idag saknar. Delegationen för cirkulär ekonomi har rekommenderat att nya mål ska införas som en del av Sveriges miljömålssystem. Länder som Finland och Nederländerna har redan antagit nationellt bindande mål för den cirkulära ekonomin. Sverige behöver följa efter. Utöver målen behövs en uppdaterad nationell strategi, en handlingsplan och en resurssatt plan för uppföljning. Det skulle skicka tydliga signaler till näringslivet, främja hållbara innovationer och bidra till att stärka svensk konkurrenskraft globalt.⁸

Så svarar partierna

Centerpartiet, Liberalerna, Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet svarar ja till förslaget. Centerpartiet vill att Sverige inför ett nationellt mål om att ha en cirkulär ekonomi på plats till 2040 med tydliga etappmål på vägen och regelbunden utvärdering av omställningen. Liberalerna anser att nationella mål kan ge en tydlig riktning och att styrmedel och EU-regler också skapar förutsättningar för företag att utveckla nya cirkulära affärsmodeller. Miljöpartiet vill även se ett mål om minskad förbrukning av primära råvaror och menar att avfall behöver bli en resurs. Socialdemokraterna skriver att partiet vill utreda utformningen av regelverk som främjar innovation, nya affärsmodeller och teknikutveckling inom cirkulär ekonomi. Vänsterpartiet skriver att det vill införa tidssatta och mätbara nationella mål för omställning till en cirkulär ekonomi.

Kristdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna svarar nej till förslaget. Kristdemokraterna skriver att återbruk av olika slag måste underlättas men betonar vikten av att vissa varor aldrig ska kunna nå marknaden. Partiet vill se åtgärder mot ultra fast fashion på EU-nivå och stoppa importen av farliga varor. Moderaterna ser en mer resurseffektiv ekonomi och cirkulära affärsmodeller som en möjlighet för företag att stärka sin konkurrenskraft men anser att nationella bindande mål riskerar att addera ett nytt lager av byråkrati som hämmar snarare än främjar innovation. Partiet menar att omställningen till en mer cirkulär ekonomi drivs bäst av marknaden, rätt prissignaler och smarta regelverk och anser att det räcker att Sverige uppfyller de krav som följer av EU-lagstiftningen. Sverigedemokraterna kommenterar att Sverige redan har allt för många miljömål.

Sammantaget finns det en riksdagsmajoritet för förslaget med nuvarande mandatfördelning.

⁷ Circularity Gap Report 2025

⁸ Sveriges värdegap, det ekonomiska värde som går förlorat när resurser, produkter och system inte utnyttjas fullt ut, uppskattas till 19 procent 2025. Motsvarande ca 600 miljarder kronor per år av det potentiella ekonomiska värdet går alltså förlorat på grund av den svenska linjära ekonomin enligt Circularity Gap Report The Value Gap: Sweden, 2025

19. Høj mineralersättningen vid gruvbrytning

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

Förslag

Inför höjd mineralersättning för att styra bort från nybrytning, stärka cirkulära flöden och kompensera lokalsamhällen.

Bakgrund

Gruvdrift orsakar allvarliga miljöskador och hotar natur och människors livsmiljöer. Samtidigt är Sveriges mineralersättning, en slags skatt som gruvbolagen betalar, bland de lägsta i världen – endast två promille av mineralens värde. För att minska beroendet av nybrytning och stärka cirkulära materialflöden föreslås en höjd mineralersättning enligt principen "förorenaren betalar". Det skulle öka konkurrenskraften för återvunnet material, stärka förutsättningarna för cirkulära affärsmodeller och bidra till att minska behovet av nya gruvor. Intäkterna bör gå till att kompensera för miljöskador som gruvverksamheten ger upphov till, samt till att öka nyttan av naturresursutvinningen för de lokalsamhällen och kommuner där verksamhet bedrivs.

Så svarar partierna

Centerpartiet, Liberalerna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet svarar ja. Både Centerpartiet och Liberalerna kommenterar att nya metaller och mineraler kommer behövas i omställningen. Centerpartiet skriver att höjd ersättning kompenserar den påverkan som sker lokalt och bidrar till att öka lönsamheten för återvinning och återbruk. Liberalerna skriver att lokalsamhället och markägaren bör få ta del av värdet gruvan skapar och att detta kan öka acceptansen för gruvor. Miljöpartiet skriver att det vill skärpa lagen om efterbehandling av gruvor så att hantering av miljöpåverkan från gruvor ska bekostas av gruvbolaget. Partiet kommenterar att det även vill höja mineralavgiften och utreda en gruvmineralskatt. Vänsterpartiet skriver att det har föreslagit en höjning av mineralersättningen vilket skulle främja lokalsamhällen och ge arbetstillfällen.

Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna svarar nej till förslaget.

Socialdemokraterna skriver att det anser att en större andel av det värde som gruv- och mineralnäringen genererar borde komma lokalsamhället till del, men att frågan kräver ytterligare utredning. Sverigedemokraterna skriver att det inte vill styra bort från nybrytning och att förslaget är oansvarigt sett till importbehovet av många kritiska mineraler.

Kristdemokraterna svarar vet ej och kommenterar att partiet är öppet för att se över mineralersättningen i syfte att kompensera lokalsamhällen. Samtidigt lyfter partiet att det är öppet för fler gruvor och att stärka de cirkulära flödena.

Moderaterna svarar vet ej och skriver att det är viktigt med stark lokal acceptans för gruvnäringen och att vinsterna kommer lokalsamhället till del. Partiet kommenterar att höjda avgifter riskerar att leda till stängda gruvor och att metaller bryts i länder med obefintliga miljölagar, med ökade föroreningar som följd.

Sammantaget saknar förslaget stöd i riksdagen. Samtidigt visar kommentarerna från Kristdemokraterna och Socialdemokraterna att det kan finnas bredare stöd för höjd ersättning.

20. Förbjud alla PFAS

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

Förslag

Sverige ska driva på för att en bred generell PFAS-begränsning antas på EU-nivå och införs skyndsamt nationellt.

Bakgrund

PFAS är en mycket stor grupp långlivade kemikalier med skadliga effekter på hälsa och miljö. PFAS finns idag i en stor mängd produkter och material och sprids därifrån till mark, vatten och livsmedel. Redan idag kostar sanering och rening av PFAS från dricksvatten och förorenad mark mycket pengar. Det viktigaste är att stoppa fortsatt spridning för att inte ytterligare försvåra situationen. Sverige har tillsammans med fyra andra länder lagt fram ett så kallat begränsningsförslag för alla PFAS-ämnen i EU. Enligt förslaget ska det, med vissa undantag, bli förbjudet i EU att tillverka, hantera och importera PFAS eller varor som innehåller PFAS.⁹ Men det finns en överhängande risk att förslaget röstas ner. För att minska förekomsten av PFAS i mat och vatten är det viktigt att ett PFAS-förbud införs brett inom alla användningsområden.

Så svarar partierna

Alla partier utom *Sverigedemokraterna* svarar ja till förslaget. *Centerpartiet* skriver att staten även måste ansvara för att sanera de områden som har skadats genom försvarets verksamhet och att den kostnaden inte kan landa på kommuner och medborgare. *Kristdemokraterna* anser att det, liksom idag, behöver finnas möjlighet till dispens från förbudet. *Liberalerna* kommenterar att det driver på för en EU-gemensam begränsning men att det även vill införa ett nationellt förbud eftersom det är brådskande. *Miljöpartiet* skriver att det arbetar för ett generellt EU-förbud mot alla typer av PFAS och att Sverige bör agera motvikt åt den omfattande lobbyism från industrin som försöker vattna ur förbudet. Partiet vill även att Sverige går före med nationella förbud mot exempelvis besprutning av mat. *Moderaterna* skriver att det stödjer arbetet för att fasa ut PFAS men att ett förbud måste utformas med omsorg. Partiet anser att branscher som är beroende av PFAS och där alternativ saknas behöver få rimliga övergångstider och att det kan få finnas undantag för samhällskritiska användningsområden. *Socialdemokraterna* kommenterar att det vill skärpa EU:s kemikalielagar och ha ett förbud mot PFAS i EU och världen. Partiet skriver att det nationellt vill fasa ut PFAS inom alla användningsområden i dialog med industrin och att ett nationellt förbud är aktuellt om detta visar sig vara omöjligt. *Vänsterpartiet* skriver att det vill förbjuda PFAS inom alla användningsområden och att Sverige redan nu bör införa nationella förbud där det är möjligt.

Sverigedemokraterna svarar nej till förslaget. Partiet kommenterar att det inte vill se ett brett förbud mot PFAS då det skulle försvåra verksamheter som läkemedelsproduktion och försvarsindustrin, men partiet tillägger att det bör arbetas för en ansvarsfull utfasning på EU-nivå.

Det finns i dagsläget en bred blocköverskridande riksdagsmajoritet för förslaget vilket ger goda förhoppningar om att det ska finnas en riksdagsmajoritet som vill driva på i frågan även efter valet.

⁹ Läkemedel och bekämpningsmedel omfattas inte av detta.

21. Försämra inte möjligheten att delta i beslut om miljön

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

Förslag

Försämra inte grannars, allmänhetens och organisationers möjligheter att delta i beslutsprocesser och överklaga beslut på miljöområdet

Bakgrund

Sedan FN:s miljökonferens i Rio 1992 har det varit självklart att öka allmänhetens möjligheter att delta i beslutsprocesser på miljöområdet. När ett projekt planeras är det inte sällan miljöorganisationer och grannar som har bäst kunskap om förutsättningarna och miljövärden på den tilltänkta platsen. Myndigheter och domstolar har flera gånger lyft betydelsen av att andra än exploitören är aktiva i processerna – då blir besluten bättre. Denna mandatperiod har Sveriges öppna system utmanats både i Bryssel och i riksdagen. Det pågår en utredning om att avgiftsbelägga överklaganden och på senare tid har flera debattörer argumenterat för att försvaga tillämpningen av Århuskonventionen.

Så svarar partierna

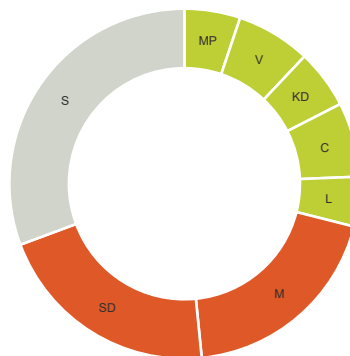
Liberalerna, Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet svarar ja till förslaget. Liberalerna kommenterar att det värnar rätten att delta och överklaga i beslutsprocesser på miljöområdet och instämmer i att allmänhetens deltagande ofta bidrar till bättre beslutsunderlag. Partiet nämner också att regelverket bör utformas så att det motverkar oseriösa överklaganden och förseningar av samhällsviktiga projekt. Miljöpartiet och Vänsterpartiet anser att allmänhetens och organisationers rätt att delta i och överklaga beslut på miljöområdet är en central del i vår demokrati. Vänsterpartiet understryker att detta dessutom är en styrka för miljön och Miljöpartiet anser att rätten att delta behöver stärkas – såväl i Sverige som inom EU. Socialdemokraterna ser ett behov av att förändra tillståndsprocesserna så att de blir snabbare och mer effektiva, men skriver att detta behöver ske utan att tumma på rättssäkerheten och möjligheten för berörda parter att delta.

Centerpartiet, Kristdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna svarar nej till förslaget. Centerpartiet kommenterar att det ställer sig bakom Århuskonventionens grundläggande principer om transparens, delaktighet och rättslig prövning, men menar att utvecklingen har gått mot att tillståndsprocesser hindras eller fördröjs utan legitim grund. Kristdemokraterna påpekar att Århuskonventionen innebär att det är den direkt berörda allmänheten som har talerätt och Sverigedemokraterna menar att organisationers möjlighet att avgiftsfritt delta i tillståndsprocesser försämrar för enskilda och företag. Moderaterna hänvisar till den planerade nya miljöprövningsmyndigheten och förväntar sig att denna kommer förstärka och effektivisera tillståndsprövningen på ett sätt som gynnar miljön, näringslivet och arbetstagare.

Hälften av riksdagens partier ställer sig bakom att inte försämra möjligheterna att delta i beslutsprocesser på miljöområdet, men med nuvarande mandatfördelning saknar förslaget majoritetsstöd i riksdagen.

22. Återställ enprocentsmålet för svenskt bistånd

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

Förslag

Återställ enprocentsmålet för svenskt bistånd senast 2030.

Bakgrund

Ett generöst och effektivt internationellt bistånd är viktigt för en stabil och rättvis värld. Klimatkrisen, förlust av biologisk mångfald och ökade föroreningar slår hårdast mot människor i fattigare länder. Dessa länder har bidragit minst till problemen och saknar samtidigt resurser för att hantera krisernas effekter. Rika länder har ett ansvar, enligt bland annat Parisavtalet, att stödja låg- och medelinkomstländer med resurser för omställning och klimatanpassning. Svenskt bistånd spelar en central roll för att stödja omställning till förnybar energi, skydda ekosystem och stärka demokratiska krafter som värnar miljö och mänskliga rättigheter. Sverige har under lång tid haft ett mål om att biståndet ska uppgå till en procent av bruttonationalinkomsten (BNI). Det målet övergavs i början av mandatperioden. Neddragningar riskerar att underminera viktiga klimat- och miljöinsatser, försvaga demokratiska strukturer och bidra till ökad global instabilitet. Därför bör Sverige återställa enprocentsmålet för biståndet och prioritera klimat- och miljöinsatser.

Så svarar partierna

Centerpartiet, Kristdemokraterna, Liberalerna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet svarar ja till förslaget om att återställa enprocentsmålet. Centerpartiet skriver att Sverige har en viktig roll och skyldighet både som givare till de internationella fonder som finns för klimatomställning och för utvecklingsbistånd så att länder inte behöver höja sitt välbefinnande genom fossila bränslen. Miljöpartiet framför att deras skuggbudget återställer enprocentsmålet och biståndet ska styra mot fattigdomsbekämpning, mänskliga rättigheter, miljö och jämställdhet. Kristdemokraterna skriver att det vill återställa enprocentsmålet samt att det ser värdet av både kvalitet och kvantitet. Liberalerna kommenterar att Sverige ska vara en stark röst för klimat, frihet, demokrati och humanitärt stöd och att partiet står bakom ambitionen att biståndet ska uppgå till en procent av BNI. Samtidigt skriver det att biståndet måste vara effektivt, transparent och resultatriktat.

Moderaterna och Sverigedemokraterna svarar nej till förslaget. Sverigedemokraterna skriver att biståndet behöver sänkas ytterligare, medan Moderaterna framhåller att resultat och innehåll är viktigare än ett generellt utbetalningsmål. Därtill kommenterar Moderaterna att omfördelningar behöver göras så att det humanitära biståndets andel ökar och mer bistånd går till Ukraina.

Socialdemokraterna svarar vet ej och kommenterar att det successivt vill höja biståndet och att den principiella inställningen är att biståndet ska tillbaka till en procent av BNI. Dock tillägger partiet att det inte låst sig vid ett specifikt målår för när Sverige ska vara tillbaka till enprocentsmålet.

Sammantaget finns det idag inte en riksdagsmajoritet för förslaget om att återställa enprocentsmålet för biståndet till 2030.

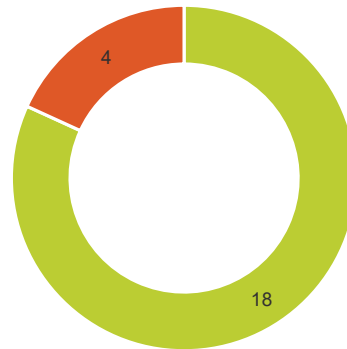

3 Partiernas resultat och prioriterade frågor

I det här avsnittet presenteras en sammanfattning av partiernas resultat i Naturskyddsföreningens enkät och partiernas egna prioriterade miljöpolitiska förslag tillsammans med vår bedömning av dessa. Partiernas tio egna miljöprioriteringar är en återgivning av deras svar i vår enkät.

Centerpartiet

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

I årets enkät ställer sig Centerpartiet bakom 18 av Naturskyddsföreningens 22 förslag och svarar nej till fyra förslag. Partiet placerar sig därmed på tredje plats i årets ranking. Centerpartiet uppvisade en aningen lägre ambitionsnivå i vår enkät inför valet 2022. I vår uppföljning av hur partierna agerat utifrån förslagen från 2022 får Centerpartiet fem gröna ljus och åtta gula ljus.

Centerpartiets prioriterade frågor

Naturskyddsföreningens kommentar: Centerpartiets förslag spänner över en bredd av miljöpolitiska frågor. På klimatområdet lyfter partiet relevanta förslag som att avskaffa fossila subventioner och ökat stöd för energieffektivisering. När det kommer till transporter föreslår partiet en bonus för klimatsmarta bilar och ökad inhemsk produktion av biodrivmedel, vilket inte tar ett tillräckligt brett grepp om det systemskifte som behöver ske på transportområdet. Det är positivt att partiet vill driva på för ett nationellt PFAS-förbud för vissa varor och ett generellt PFAS-förbud på EU-nivå, samt använda offentlig upphandling som ett verktyg för att uppnå miljömålen och en mer cirkulär ekonomi. Centerpartiet lyfter flera bra förslag för biologisk mångfald, men det saknas uttalade satsningar på naturrestaurering och formellt skydd av värdefull natur som båda är avgörande för att hantera naturkrisens utmaningar och öka kolinlagringen.

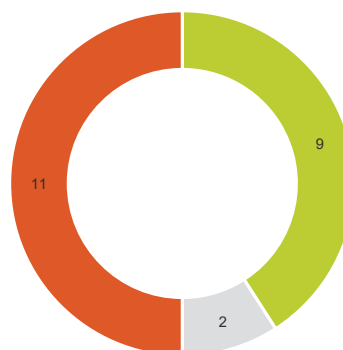
Centerpartiets prioriterade miljöpolitiska förslag

1. *Bonus för klimatsmarta bilar.* Transportsektorn står för den enskilt största delen av Sveriges utsläpp och de ökar. Vi behöver elektrifiera fordonsflottan omedelbart. Även utsläppen från befintliga fordon måste ner och därför vill vi få igång och skala upp produktionen av svenska biodrivmedel.
2. *Avskaffa alla fossila subventioner.* Vi har inte råd att slösa skattepengar på subventioner som leder till fossila utsläpp. Alla former av sådana subventioner måste upphöra omgående.
3. *Teknikneutral energipolitik utan subventioner.* Sveriges energisystem ska vara 100 procent fossilfritt 2040 genom att alla fossilfria kraftslag konkurrerar på lika villkor. Eventuell ny kärnkraft ska byggas på marknadsmässiga villkor. Ska det alls finnas subventioner för ny kraft ska alla få konkurrera på lika villkor. Då ser vi att sol- vind-, vatten- och biokraft kommer prioriteras.
4. *Breddat grönt avdrag för energieffektivisering.* Utvidga det gröna skatteavdraget till att även omfatta fler åtgärder för energieffektivisering i bostäder, såsom installation av värmepumpar, tilläggsisolering och smarta styrsystem. Så minskar vi hushållens energianvändning och frigör el till klimatomställningen.

5. *Rädda Östersjön – Stoppa storskaligt industrifiske.* För att rädda de kollapsande fiskbestånden vill vi förbjuda allt storskaligt sill- och strömmingsfiske i Östersjön, särskilt det som går till foder. Trålgränsen ska flyttas ut och fiskekvoterna ska minska. Detta ser vi som avgörande för havets ekosystem.
6. *Stärk naturvården och återställ den biologiska mångfalden.* Vi vill öka skötseln av våra befintliga naturreservat, stärka friluftslivet och vidta åtgärder mot främmande invasiva arter både på land, till havs och i vattendrag samt arbeta strategiskt med gröna städer där vi vill gynna våra ekosystem, pollinerare och grön infrastruktur.
7. *Frivilligt skydd av värdefull natur med ersättning.* Stärk skyddet för biologisk mångfald genom att ersätta tvångsmedel med frivillighet och ekonomiska incitament. Markägare ska få ersättning för att skydda och sköta värdefull natur, till exempel genom naturvårdsavtal. Detta stärker både äganderätten och naturvården samtidigt.
8. *Riktat stöd till naturbetesmarker.* Fortsätt prioritera en hög ersättning till lantbrukare som bevarar och sköter naturbetesmarker och slätterängar. Dessa marker har extremt hög biologisk mångfald och är avgörande för många hotade arter. Åtgärden syftar till att stoppa igenväxningen och säkra dessa värdefulla miljöer.
9. *Nationellt förbud mot PFAS.* Inför skyndsamt ett nationellt förbud mot PFAS ("evighetskemikalier") i vissa varor, som barnprodukter och livsmedelsförpackningar. Samtidigt ska Sverige aktivt driva på för att ett brett, generellt gruppförbud mot alla PFAS-ämnen antas på EU-nivå för att skydda hälsa och miljö.
10. *Använd den offentliga upphandlingens kraft* som ett verktyg för nå alla våra miljö- och klimatmål och driva på omställningen mot en cirkulär ekonomi. Detta ska ske genom att införa ökande etappmål för andelen upphandlingar med skarpa krav på miljö, klimat, cirkularitet, resurseffektivitet, återvunnet material och möjlighet till reparation.

Kristdemokraterna

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

I årets enkät ställer sig Kristdemokraterna bakom nio av Naturskyddsföreningens 22 förslag och svarar nej till 11 och vet ej till två förslag. Partiet placerar sig därmed på femte plats i årets rankning. Kristdemokraterna uppvisade en lägre ambitionsnivå i vår enkät inför valet 2022. I vår uppföljning av hur partierna agerat utifrån förslagen från 2022 får partiet två gröna ljus och två gula ljus.

Kristdemokraternas prioriterade frågor

Naturskyddsföreningens kommentar: Det finns ett betydande glapp mellan Kristdemokraternas prioriterade förslag och vad som krävs för att möta de hållbarhetsutmaningar som Sverige står inför. Partiets förslag på klimat- transport- och energiområdet skulle ge begränsad effekt på Sveriges utsläpp. På naturområdet är partiets förslag inte bara otillräckliga, förslagen som rör skog och utsläpp från jordbruket är kontraproduktiva både vad gäller biologisk mångfald och utsläppsminskningar från markanvändningssektorn. Att produktion ska prioriteras framför formellt skydd av skog, anser föreningen vara helt fel väg att gå. Det är också oroande att partiet vill se färre miljö- och klimatkrav på svensk livsmedelsproduktion. Det är dock positivt att partiet vill skärpa EU:s fiskeripolitik och dubbla anslagen till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA).

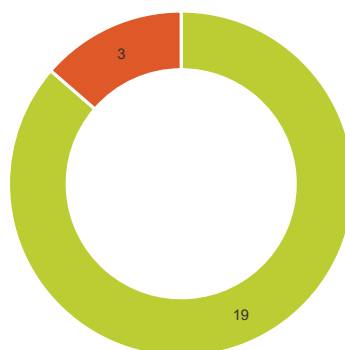
Kristdemokraternas prioriterade miljöpolitiska förslag

1. *Ställ om fordonsflottan.* Fordonsflottans utveckling ska vara teknikneutral. Offentligt stöd till forskning och utveckling av bränslen som har låga eller inga utsläpp av växthusgaser är en viktig del för att främja utvecklingen av bränsleeffektiva och klimatneutrala fordon, och därmed nå målen om fossilfri fordonsflotta.
2. *Bygg ut fossilfri elproduktion.* Bryggan till det klimatneutrala samhället är en utbyggnad av fossilfri elproduktion. Alla energislag som är fossilfria är välkomna i energimixen men det behövs en tillräckligt stor andel planerbar produktion i baskraften.
3. *Ökad biologisk mångfald genom mer bete.* Undanröj krav där vi skiljer oss väsentligt från övriga EU, t.ex. lättnader i kravet om betesdrift för mjölkkor då djurvälståndet går att upprätthålla på annat sätt, t.ex. genom stallens utformning. Alla de mjölkbönder som låter korna gå på bete får möjlighet till samma ekonomiska ersättning som i övriga EU.

4. *Utfasning av kol ur EU:s elproduktion.* Rent praktiskt skulle EU steg för steg införa striktare lagar mot användning av kolkraft och handel med fossilt kol. I ett första steg skulle EU gemensamt finansiera en omedelbar avveckling av europeiska kolkraftverk där utsläppsvinsterna räknas av mot givarländernas egna klimatmål som kompensatorisk åtgärd.
5. *EU-tullar mot andra länders kolkraftsanvändning.* Parallellt bör EU införa tullar mot omvärlden där tullsatsen motsvarar mängden kol i exportlandets elsystem. Dessa tullar skulle vara både en förstärkning och förenkling av nuvarande CBAM-tullar som lider av problemen att de på samma gång är alldeles för komplexa och inte tillräckligt långtgående.
6. *Förenkla och liberalisera tillståndsprocesser i syfte att möjliggöra grön omställning.* Vi ska genom att effektivisera våra tillståndsprocesser visa att även demokratiska rättsstater kan genomföra snabba investeringar när så krävs.
7. *Uppmuntra svensk mat- och animalieproduktion.* Att med miljö- och klimatargument lägga pålagor på den inhemska matproduktionen så att den inte kan konkurrera mot import är direkt klimatskadligt och ett hot mot våra öppna landskap och den biologiska mångfalden. EU måste även ändra attityd till biogena utsläpp inom jordbruket.
8. *Dubbla anslagen till LOVA.* Detta främjar god ekologisk status, exempelvis genom att minska övergödningen och utsläppen av skadliga ämnen. Det som är konkret och nära i människors vardag, väcker ofta starkare drivkrafter. Det ska tillvaratas.
9. *Skärp EU:s fiskepolitik.* Den EU-gemensamma politiken behöver skärpas i en mer hållbar riktning. Trots att fiskekvoter i mer än tio år har satts inom intervallet som ICES föreskriver utifrån Östersjöplanen befinner sig flera bestånd på oacceptabelt låga nivåer. Det är dags att stärka försiktighetsansatsen och utveckla regelverket.
10. *Svenska skogen ska brukas för tillväxtens och klimatets skull.* Sveriges klimatsmarta skogsnäring och ståndortsanpassade skogsbruk ska klassificeras som samhällsviktigt och produktion prioriteras före formellt skydd.

Liberalerna

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

I årets enkät ställer sig Liberalerna bakom 19 av Naturskyddsföreningens 22 förslag och svarar nej till tre förslag. Partiet placerar sig därmed på andra plats i årets ranking. Liberalerna uppvisade en liknande ambitionsnivå i vår enkät inför valet 2022. I vår uppföljning av hur partierna agerat utifrån förslagen från 2022 ser vi dock ett glapp mellan vad partiet sagt att det ska göra och vad det sedan gjort. I uppföljningen får Liberalerna bara två gröna ljus och två gula ljus.

Liberalernas prioriterade frågor

Naturskyddsföreningens kommentar. Sammantaget presenterar Liberalerna en bredd av relevanta förslag för natur och klimat, varav flera på jordbruksområdet. Det är positivt att partiet understryker att miljökrav inte ska sänkas när tillståndprocesser snabbas på och att partiet lyfter fram klimatanpassning. På transportområdet är förslagen begränsade till vägtransporter medan det saknas förslag gällande kollektivtrafik. Vi saknar även förslag om energieffektivisering. Liberalerna har flera positiva förslag för biologisk mångfald, kolsänkor och skogen. Här får Liberalerna ett plus i kanten för att partiet lyfter ett naturpolitiskt ramverk. Det presenterar även bra förslag på PFAS-området.

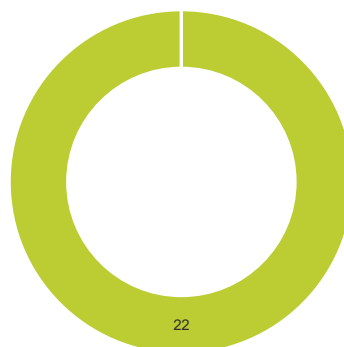
Liberalernas prioriterade miljöpolitiska förslag

1. *Pris på utsläpp är liberalt, effektivt och rättvist.* EU:s utsläppshandel ska fortsatt utgöra motorn i klimatpolitiken, eftersom systemen leder till att utsläppen minskar på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt och ger företagen incitament att investera i fossilfria alternativ. Nationell utsläppshandel bör också införas.
2. *För att påskynda transportsektorns omställning behöver stöd till elfordon samt laddinfrastruktur fortsätta stärkas.* Tunga fordon bör få sänkt skatt på laddel och omfattas av en CO₂-differentierad vägavgift. Fossilfria drivmedel behöver också under en period stimuleras, med exempelvis krav i offentlig upphandling och skatteavdrag för hushåll.
3. *Politiken ska riva hinder och skapa rätt förutsättningar för näringslivets omställning.* Tillståndprocesser behöver bli snabbare och mer förutsägbara utan att miljöskyddet sänks, med exempelvis tydliga tidsramar. Även teknikneutrala statliga stöd behövs för klimatinvesteringar med höga initiala kostnader och risker, exempelvis bio-CCS.

4. *Tillgång till billig, fossilfri el är centralt.* För investeringar med hög samhällsnytta men stora risker finns behov av statliga garantier. En ny tillståndsprocess samt ny riskdelningsmodell bör införas för havsbaserad vindkraft, som kombineras med lagring och flexibilitet. Staten ska också peka ut områden som är lämpliga för havsvind.
5. *Klimat- och näringsutsläpp från jordbruket måste ned.* Jordbruksstödet bör i större utsträckning finansiera övergödningsåtgärder. Forskningsstöd bör riktas till exempelvis metanreducerande åtgärder för idisslare och klimattåliga grödor. Fossila subventioner såsom skattesänkning för jordbruksdiesel bör fasas ut. GMO-begränsningar bör tas bort.
6. *Kolsänkor och biologisk mångfald behöver stärkas.* Ett naturpolitiskt ramverk bör införas för att styra mot minskad artförlust. Skogar med höga naturvärden bör skyddas och anslagen för skötsel av skyddade områden öka. Markägare bör få ekonomisk ersättning när de bidrar till ökad biologisk mångfald och kolupptag, exempelvis med kolinlagringsavtal
7. *Havet ska leva.* Trålgränsen för stora fartyg ska flyttas ut till territorialgränsen i hela Östersjön och undantagen kraftigt minska eller avskaffas. Fisket ska bedrivas med god säkerhetsmarginal så att bestånden återhämtar sig. Fångad fisk ska gå till mat åt människor, inte bli till fiskmjöl. Bottentrålning ska begränsas ytterligare.
8. *Vi behöver mer natur i våra städer.* Tydliga krav på gröna ytor ska ställas vid nyexploatering och kommuner ska få stöd för att stärka den biologiska mångfalden. Även landskapen ska bli öppnare och grönare genom stöd till restaurering och skötsel av ängar och betesmarker. Alla svenska mjölkkor har rätt att vara ute och beta grönt gräs.
9. *EU bör införa ett gemensamt förbud mot PFAS, och tills dess bör Sverige förbjuda PFAS i konsumentprodukter.* Staten bör stödja uppgradering av reningsverk så att dricksvattnet skyddas. Myndigheter behöver mer resurser för att stoppa produkter med farliga ämnen från att nå den svenska marknaden. Förorenade områden ska skyndsamt saneras
10. *Klimatanpassningen behöver stärkas.* Kommuner ska integrera klimatrisker i översiktsplaneringen och kunna ändra gamla detaljplaner i riskområden. Anpassningsåtgärder ska kunna ställas som villkor i bygglov. Vattentjänstlagen bör tydliggöra kraven på dagvattensystemens kapacitet. Staten bör ta större ansvar för kustskydd och VA-infrastruktur.

Miljöpartiet

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

I årets enkät ställer sig Miljöpartiet bakom samtliga av Naturskyddsföreningens 22 förslag. Partiet placerar sig därmed på en delad första plats i årets rankning tillsammans med Vänsterpartiet. Miljöpartiet uppvisade en lika hög ambitionsnivå i vår enkät inför valet 2022. I vår uppföljning av hur partierna agerat utifrån förslagen från 2022 får Miljöpartiet 19 gröna ljus och tre gula ljus.

Miljöpartiets prioriterade frågor

Naturskyddsföreningens kommentar. Miljöpartiet presenterar en bred och ambitiös politik som adresserar både klimatkrisen och naturkrisen. På klimatområdet välkomnar vi särskilt förslagen om koldioxidbudget och minskade konsumtionsutsläpp samt ett brett grepp om transportomställningen som inkluderar kollektivtrafik. När det gäller biologisk mångfald ser vi särskilt positivt på partiets förslag om ett naturpolitiskt ramverk, stärkt skydd och restaurering av värdefull natur, en omställning av skogsbruket och bevarande av strandskyddet. Partiet är också ensamma om att lyfta en finansierad nationell handlingsplan mot föroreningar i både mark och dricksvatten.

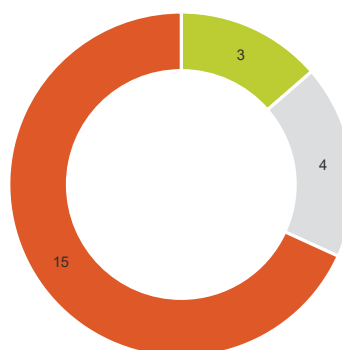
Miljöpartiets prioriterade miljöpolitiska förslag

1. **Sänk utsläppen och öka takten i klimatomställningen.** Miljöpartiet vill skärpa Sveriges långsiktiga klimatmål, införa en CO2-budget och minska konsumtionsutsläppen. Vi vill anpassa lagstiftning till klimatmålen och göra stora investeringar i klimatomställningen. Vi vill se ett utsläppshandelssystem för transportsektorn baserat på klimatmålen, där intäkterna går till hushållen.
2. **Stärk naturpolitiken.** Inför ett naturpolitiskt ramverk likt det klimatpolitiska, med en naturlag, naturpolitiska mål, en handlingsplan, en årlig naturredovisning och ett naturpolitiskt råd. Ett brett arbete i hela samhället, och kraftfulla åtgärder för restaurering och skydd av natur ska säkra att Sverige levererar på FN:s mål om att stoppa och vända förlusten av arter.
3. **Rättvis omställning av transportsektorn.** Miljöpartiet vill införa "Sverigekort" för billig kollektivtrafik i hela landet, rusta och bygga ut järnvägen samt satsa på nattåg. Cykling ska stärkas. Vi vill införa ett rättvis bonussystem för köp och leasing av nya och begagnade elbilar och satsa på konvertering till el- och biogas, elektrifiering av tunga fordon samt bygga ut laddinfrastruktur.

4. *Skydda alla ur- och naturskogar och ställ om skogsbruket.* Skydd av alla ur- och naturskogar måste säkras till 2030, och naturnära metoder behöver stimuleras. Det kräver en översyn av regelverket, kartläggning av skogar, budgetmedel för ersättning, samt styrmedel som bonus malus för skogsbruk, till exempel art- och klimatavtal. Statliga aktörer ska jobba efter miljömålen och tillämpa naturnära brukningsmetoder.
5. *Skynda på industrins omställning.* Miljöpartiet vill att staten tar ett större ansvar för industrins omställning genom skärpta klimatkrav i offentlig upphandling, investeringsstöd som Industriklivet och Klimatklivet samt tillfälliga produktionsstöd. Vi vill ge Fossilfritt Sverige utökad uppdrag att samordna näringslivets omställning och utöka EU:s klimattullar till fler sektorer och företag.
6. *Förnybar energi, energieffektivisering och grön baskraft.* Vi vill ha mer billig, grön el genom styrmedel och stöd för energieffektivisering, utbyggnad av förnybar elproduktion med flexibilitet och grön baskraft som balanserar elsystemet. Vi vill bygga mer elnät och använda befintligt nät bättre samt satsa på hållbar produktion av biodrivmedel. Uranbrytning ska förbjudas.
7. *Stötta ekologiskt jordbruk och bryt fossilberoendet.* Dubbla arealen naturbetesmarker och öka stöden för restaurering och hävd till full kostnadstäckning. Återinför ekomålen och öka miljöersättningarna liksom stöden för ekologiskt, regenerativt brukande, och till små- och mellanstora gårdar. Fossila subventioner måste växlas till ett grönt jordbruksavdrag, och en biopremie ska införas.
8. *Kraftsamling mot PFAS och andra miljögifter.* Det behövs en finansierad nationell handlingsplan mot föroreningar i både mark och dricksvatten, som möjliggör sanering, rening, och ökad tillsyn. Vi vill införa en Lex Kallinge för att säkra stöd till drabbade av miljögifter, och ett helhetsgrepp för att motverka nya giftskandalerna. Det behövs fler förbud mot farliga kemikalier.
9. *Stoppa överfisket, säkra havens återhämtning och stärk vattenarbetet.* Inför miljökrav vid fördelningen av fiskekvoter och stoppa industritrålning. Driv på för en bindande återhämtningsplan för Östersjön, inför en havsmiljölag och öka det marina skyddet. Värna strandskyddet, öka ambitionen rejält i miljöanpassningen av vattenkraften, och satsa kraftfullt på restaurering av våra vattendrag, sjöar och kustvatten.
10. *Bryt med slit och släng - styr mot cirkularitet och resurseffektivitet.* Miljöpartiet vill göra det lättare och billigare att reparera, dela och återbruka. Företag som tillverkar nytt ska använda en andel återvunnet material och designa prylar så att de ska hålla längre, gå att reparera och återvinna. Vi vill ställa skarpa klimatkrav över hela livscykeln på byggsektorn och motverka rivningar genom stöd till renoveringar.

Moderaterna

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

I årets enkät ställer sig Moderaterna endast bakom tre av Naturskyddsföreningens 22 förslag och svarar nej till 15 och vet ej till fyra förslag. Partiet placerar sig därmed näst sist, på sjätte plats, i årets rankning. Moderaterna uppvisade en något högre ambitionsnivå i vår enkät inför valet 2022. I vår uppföljning av hur partierna agerat utifrån förslagen från 2022 får Moderaterna två gröna ljus och två gula ljus.

Moderaternas prioriterade frågor

Naturskyddsföreningens kommentar. Flera av de förslag som Moderaterna lyfter fram har en svag koppling till klimat och miljö (som att öka livsmedelsproduktionen och bygga ny kärnkraft) eller rent av negativ inverkan på miljön (som avskaffa det generella strandskyddet och att minska vargstammen). Partiets förslag på klimatområdet fokuserar på utbyggnad av laddinfrastruktur och för vägtrafik och stöd till industrins klimatomställning, vilket är bra med det behövs betydligt fler åtgärder för att minska utsläppen i närtid. När det kommer till biologisk mångfald saknas förslag med tydliga ambitioner för centrala områden som formellt skydd och restaurering av natur. Det är positivt att Moderaterna vill främja den biologiska mångfalden i odlingslandskapet, men det är otydligt hur partiet avser göra detta. Bland de positiva förslagen ryms exempelvis åtgärder för Östersjön och satsningar på avancerad vattenrening. Sammantaget är förslagen långt ifrån tillräckliga för att möta både klimat- och naturkrisen.

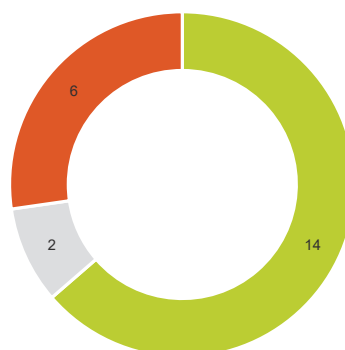
Moderaternas prioriterade miljöpolitiska förslag

1. *Bygg ny kärnkraft.* Moderaterna vill under nästa mandatperiod säkerställa att ny kärnkraft byggs i Sverige. Stabil fossilfri baskraft är grunden för klimatomställningen. Vi vill undanröja hinder för nya reaktorer och säkerställa långsiktig finansiering för utbyggnaden.
2. *Främja den biologiska mångfalden i odlingslandskapet.* När det gäller den biologiska mångfalden i Sverige är det mest akuta att bromsa igenväxningen av de hagar, ängar och andra gräsmarker vi har kvar. Det behöver ske ett fokusskifte i värnandet av biologisk mångfald till att på olika sätt uppmuntra och underlätta för fler att ha betande djur som håller landskapet öppet, och på så sätt gynnar framför allt hotade insekter och fåglar.
3. *Elektrifiera transporterna i hela landet.* Moderaterna vill bygga ut laddinfrastrukturen för lätta och tunga fordon i hela Sverige. Alla transporter som kan elektrifieras ska göra det. Elektrifiering frigör biodrivmedel för flyg och sjöfart som är svårare att ställa om.

4. *Rädda Östersjön.* Moderaterna vill nästa mandatperiod driva på inom EU för att stoppa storskaligt industriellt foderfiske och förbjuda bottentrålning i skyddade områden. Det kustnära fisket ska säkras och arbetet mot övergödning intensifieras.
5. *Öka livsmedelsproduktionen och stärk självförsörjningen.* Moderaterna vill nästa mandatperiod stärka det svenska jordbrukets konkurrenskraft och öka den inhemska livsmedelsproduktionen. En hög självförsörjningsgrad är avgörande för Sveriges beredskap i kris och krig.
6. *Stärk industrins klimatomställning.* Moderaterna vill nästa mandatperiod fortsätta utveckla stödet till industriföretag som investerar i utsläppssnål teknik genom Industrikivet. Sverige ska vara ett föregångsland där höga klimatambitioner kombineras med konkurrenskraft och tillväxt.
7. *Avskaffa det generella strandskyddet.* Moderaterna vill nästa mandatperiod ge kommunerna rätt att själva besluta var strandskydd ska gälla. Det ökar det kommunala självbestämmandet, stärker äganderätten och möjliggör mer bostadsbyggande i attraktiva lägen nära vatten.
8. *Bygg ut avancerad vattenrening.* Moderaterna vill nästa mandatperiod satsa på utbyggnad av avancerad rening vid reningsverk för att stoppa utsläpp av PFAS, läkemedelsrester och mikroplaster i sjöar och hav. Rent vatten är en grundläggande förutsättning för människors hälsa och biologisk mångfald.
9. *Stärk det småskaliga fisket.* Moderaterna vill nästa mandatperiod reformera fiskeripolitiken till förmån för det kustnära småskaliga fisket genom att underlätta generationsskiften, förenkla licensregler och begränsa det storskaliga industriella fiskets påverkan på kustsamhällen.
10. *En hållbar rovdjurspolitik.* Moderaterna vill arbeta för att få ned vargstammen till riksdagens beslutade mål om 170 individer. Vi vill reglera rovdjursstammarna på ett sätt som skapar balans mellan biologisk mångfald och människors möjlighet att leva och verka på landsbygden.

Socialdemokraterna

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

I årets enkät ställer sig Socialdemokraterna bakom 14 av Naturskyddsföreningens 22 förslag och svarar nej till sex och vet ej till två förslag. Partiet placerar sig därmed på fjärde plats i årets ranking. Socialdemokraterna uppvisade en betydligt lägre ambitionsnivå i vår enkät inför valet 2022. I vår uppföljning av hur partierna agerat utifrån förslagen från 2022 får Socialdemokraterna tre gröna ljus och åtta gula ljus.

Socialdemokraternas prioriterade frågor

Naturskyddsföreningens kommentar: Socialdemokraterna lyfter flera bra förslag men på totalen är ambitionsnivån otillräcklig, framförallt vad gäller biologisk mångfald. Det är positivt att partiet står upp för klimatlagen, långsiktiga spelregler i klimatpolitiken och att Sverige ska vara en stark röst i EU och internationellt, även om det saknas konkretion i förslagen. Det är positivt att partiet intar en kritisk hållning mot internationella utsläppskrediter och lyfter förslag om kollektivtrafik och rättvis omställning. En långsiktig energiöverenskommelse är en bra ambition, men det är avgörande att en sådan möjliggör utbyggnad av förnybar el och energieffektivisering. Partiet presenterar få förslag för biologisk mångfald. Det är positivt att partiet vill satsa på skötsel av värdefull natur, men motsvarande ambition saknas när det gäller formellt skydd av värdefull natur. Även engagemanget mot PFAS är positivt.

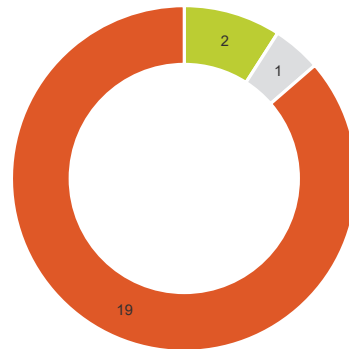
Socialdemokraternas prioriterade miljöpolitiska förslag

1. *Stå upp för långsiktiga klimatmål och spelregler.* Vi står bakom de klimatmål och den klimatlagstiftning som beslutades av riksdagens partier i bred enighet. Ryckigheten i klimatpolitiken riskerar att bromsa viktiga investeringar i omställning och ny teknik. Det skadar svensk konkurrenskraft, tillväxt och jobb.
2. *Sverige ska vara en aktiv röst i EU och internationellt.* Sverige ska driva på för en ambitiös och effektiv klimatpolitik i EU och internationellt i linje med Parisavtalet. Det är moralisk rätt och ekonomiskt rationellt att vara tidiga i klimatomställningen. Vi är kritiska till att länder använder utsläppskrediter i tredje land för att nå sina mål.
3. *Skynda på näringslivets omställning.* Vi vill göra ett handslag med näringslivet och fortsätta stötta industrins omställning. Genom att stärka svensk innovation, driva på för cirkulär ekonomi, snabbare tillståndsprocesser och minskat regelkrångel ger omställningen fler jobb och investeringar i hela vårt land.

4. *Få en ny energiöverenskommelse på plats i syfte att säkerställa tillgången till ren el till konkurrenskraftiga priser.* Vi vill samla partier över blockgränserna för en bred överenskommelse om Sveriges energi som inkluderar alla fossilfria kraftslag. Långsiktiga villkor är viktigt för att klara både klimatomställningen och att säkra svenska jobb.
5. *Förbud mot PFAS.* Årligen hamnar 75 000 ton av evighetskemikalierna PFAS i miljön i Europa och textilier, fluorgaser och medicinteknisk utrustning står för en stor del av utsläppen. Vi vill ha ett förbud för PFAS i EU och världen. Om det visar sig omöjligt är vi också beredda att gå fram med nationellt förbud.
6. *Rädda Östersjön.* Vi har under lång tid drivit på för att stoppa det storskaliga industrifisket för sill, strömming, torsk och andra svaga bestånd, till förmån för det småskaliga kustnära fisket. Vi vill också flytta ut trålgränsen permanent och skydda känsliga områden från bottentrålning. Vi vill öka och skärpa kontrollerna av fiskfångster.
7. *Hållbara transporter i hela landet.* EU och Sverige ska stödja fordonsindustrins omställning. Fler ska få stöd för att köpa eller leasa en elbil. Snabba på utbyggnaden av laddinfrastruktur. Mer svenskt i tanken genom att bygga upp en förnybar industri på svenska resurser som el, skog och avfall. Billigare kollektivtrafik för studenter och unga.
8. *Stärkt stöd till vanligt folk för att kunna ställa om.* Vi vill göra det lättare att ställa om och stöd ska riktas till de som behöver det mest. Ett exempel är genom att höja ersättningen för energibesparande åtgärder i ROT-avdraget.
9. *Förbättra förutsättningarna för en framgångsrik skogsnäring, med ökad förädlingsnivå och fler jobb.* Vi står upp för svenskt hållbart skogsbruk i EU. Med förbättrad skogsskötsel, variationsrikt skogsbruk och växtförädling kan kolinlagring, biologisk mångfald och virkestillväxt öka. Skogsägare ska självklart ha ersättning när skyddsvärd skog bevaras.
10. *Stärkta ekosystem för höjd resiliens.* Vi vill säkerställa förutsättningarna för en fungerande naturvård och stå upp för allemansrätten. Ökade medel till skötsel av naturreservat, nationalparker och underhåll av vandringsleder. Vi har en miljöpolitik för stärkt biologisk mångfald, värna och restaurera naturliga habitat och för att vända klimatkrisen.

Sverigedemokraterna

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

I årets enkät ställer sig Sverigedemokraterna endast bakom två av Naturskyddsföreningens 22 förslag och svarar nej till 19 och vet ej till ett förslag. Partiet placerar sig därmed på sista plats i årets rankning. Sverigedemokraterna uppvisade en lika låg ambitionsnivå i vår enkät inför valet 2022. I vår uppföljning av hur partierna agerat utifrån förslagen från 2022 får Sverigedemokraterna två gröna ljus och ett gult ljus.

Sverigedemokraternas prioriterade frågor

Naturskyddsföreningens kommentar. Då Sverigedemokraterna valt att inte presentera några prioriterade förslag kan vi inte heller göra en bedömning av dessa.

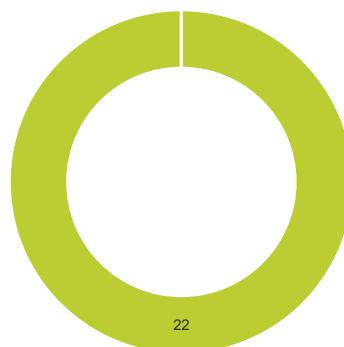
Sverigedemokraternas prioriterade miljöpolitiska förslag

Sverigedemokraterna har valt att inte ange några egna miljöpolitiska förslag för nästa mandatperiod och har istället lämnat följande kommentar:

“Vi har inte presenterat partiets valplattform ännu och har inte för avsikt att presentera någon längre lista med konkreta förslag i det här skedet. Det finns satsningar i budgetpropositionen som partiet står bakom och som illustrerar ett pågående arbete på alla möjliga miljöpolitiska områden.”

Vänsterpartiet

■ Ja ■ Vet ej ■ Nej

I årets enkät ställer sig Vänsterpartiet bakom samtliga av Naturskyddsföreningens 22 förslag. Partiet placerar sig därmed på en delad första plats i årets ranking tillsammans med Miljöpartiet. Vänsterpartiet uppvisade en liknande ambitionsnivå i vår enkät inför valet 2022. I vår uppföljning av hur partierna agerat utifrån förslagen från 2022 får Vänsterpartiet 19 gröna ljus och tre gula ljus.

Vänsterpartiets prioriterade frågor

Naturskyddsföreningens kommentar: Vänsterpartiet presenterar en bredd av miljöpolitiska förslag. På klimatområdet presenterar partiet flera ambitiösa förslag som kan ge snabbare utsläppsminskningar, bland annat en stor investeringsplan, avveckling av klimatskadliga subventioner, en utsläppsbudget samt satsningar på kollektivtrafik och förnybar energi. På energiområdet saknar vi dock förslag om energieffektivisering. När det kommer till natur och biologisk mångfald är det positivt att partiet lyfter skydd av 30 procent av Sveriges natur, att värna strandskyddet och satsningar på hållbart skogsbruk. Det är också positivt att partiet lyfter fram kemikaliepolitik och PFAS-förbud.

Vänsterpartiets prioriterade miljöpolitiska förslag

1. *Investeringsplan för grön omställning.* Vi vill genomföra ett klimatinvesteringspaket på 700 miljarder de kommande 10 åren där en klimatinvesteringsmyndighet planerar och strukturerar investeringar i transporter, bostäder, förnybar energi/elnät samt skydd av natur. Det skulle bygga Sverige starkt för att minska utsläpp, skapa jobb och göra vårt samhälle tryggare.
2. *Massiv satsning på hållbara transporter och billigare kollektivtrafik.* Statens kontroll över infrastrukturen måste öka för att klara omställningen och nå klimatmålen. Vi vill satsa 260 miljarder mer än regeringen på hållbara transporter 2026–2037. Vi vill stärka järnvägen, införa en elbilspremie, bygga ut kollektivtrafiken och införa en Sverigebiljett, dvs. en nationell månadsbiljett på 450 kr för kollektivtrafik.
3. *Satsa på förnybara energikällor och stärkt elöverföringskapacitet.* För att klara omställningen från fossila bränslen måste elproduktionen öka kraftigt. Vänsterpartiet vill att staten ska satsa mer på förnybar energi och ta större kontroll över den infrastruktur som är viktig för klimatomställningen, t.ex. elnätet. På så sätt kan vi öka vi den förnybara energiproduktionen, samtidigt som vi pressar ner elpriserna.

4. *Avveckla klimatskadliga subventioner.* Sverige subventionerar användning av fossila bränslen med över 30 miljarder kronor varje år. Det motverkar omställningen till ett fossilfritt samhälle och minskar utrymmet för klimatsmarta alternativ. Sverige bör anta en handlingsplan för hur klimatskadliga subventioner kan avvecklas i närtid med hänsyn till ekonomiskt utsatta och regioner.
5. *Hållbart fiske.* Vänsterpartiet vill stoppa det storskaliga industrifiskets rovdrift efter fiskmjöl. Vänsterpartiet vill förbjuda all bottentrålning som inte är skonsam och flytta ut trålgränsen för att värna ekosystemen. Det skulle stärka fiskbestånden i våra hav och gynna det småskaliga kustnära fisket och vår livsmedelskonsumtion.
6. *Skydda vår natur och allas rätt till tillgänglighet.* Vänsterpartiet anser att 30 procent av Sveriges natur på sikt ska skyddas för biologisk mångfald och klimatet. Ett ökat skydd av natur stärker även allmänhetens möjligheter, inte minst de med lägre inkomster, till rekreation och upplevelser. Det generella strandskyddet måste värnas för den svenska allemansrätten och den biologiska mångfalden.
7. *Åtgärder för ett hållbart skogsbruk.* Vi vill införa regleringar och ekonomiskt stöd för ett hållbart skogsbruk för klimatet och biologisk mångfald. Högre krav på miljöhänsyn i skogsbruket, stopp för avverkning av skyddsvärda skogar, utfasning av kalhyggesbruk. Ekonomiskt stöd för kalhyggesfritt skogsbruk och andra åtgärder som stärker kolinlagringen.
8. *Vardag fri från skadliga kemikalier.* Vänsterpartiet anser att all PFAS bör förbjudas. För en säkrare kemikalieanvändning krävs hårdare krav på de företag som tillverkar kemikalier och släpper ut dem på marknaden. Sverige bör gå före med nationella förbud och det ska inte vara tillåtet att konkurrera med varor inom EU som inte lever upp till krav för hälsa, miljö och arbetsvillkor.
9. *Inrätta en utsläppsbudget.* Sverige måste accelerera klimatomställningen. Det är politikens ansvar att öka takten och genomföra den rättvist. En koldioxidbudget/utsläppsbudget med styrmedel som baseras på hur stor mängd koldioxid vi rättvist kan släppa ut nationellt för att leva upp till Parisavtalet bör antas i klimatpolitisk handlingsplan varje mandatperiod.
10. *Minska konsumtionens miljö- och klimatpåverkan.* Inför mål för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen och nå en cirkulär ekonomi. Att individen minskar sin klimatpåverkan genom konsumtionsval är bra men inte tillräckligt. Tillgång till prisvänlig kollektivtrafik och växtbaserade livsmedel ska främjas med stöd. Sverige bör öka självförsörjningen av livsmedel och minska köttkonsumtionen.

Naturskyddsföreningen är Sveriges största miljöorganisation och en folkrörelse som sedan 1909 står upp för naturen. Vi sprider kunskap, bildar opinion och påverkar beslutsfattare – lokalt, nationellt och globalt. Klimat, skog, jordbruk, miljögifter, vatten, hav och hållbar konsumtion är våra viktigaste arbetsområden. Bra Miljöval är vår miljömärkning och Sveriges Natur vår medlemstidning.

Välkommen att bli medlem, engagera dig eller skänk en gåva. Tillsammans har vi kraft att förändra.

PG 90 19 09-2

Naturskyddsföreningen
Åsögatan 115
Box 4625, SE-116 91
Stockholm, Sweden

+46 (0)8 702 65 00
www.naturskyddsforeningen.se

Naturskyddsföreningen